

NESTNIK

Letnik XVII.

Celovec, petek, 20. julij 1962

Štev. 29 (1053)

Vprašanja državnega gospodarstva niso in ne smejo biti kapital za volilni boj

Danes se bo na Dunaju sestala tako imenovana paritetna komisija, da pregleda splošni položaj na sektorju cen in plač. Navadno se ta komisija bavi s konkretnimi primeri izravnave razmerja med cenami in plačami, toda sedanja napetost tega razmerja jo sili, da si ustvari splošno sliko o trenutnem stanju avstrijskega gospodarstva.

O tej napetosti je v zadnjih tednih in mesecih vedno več govora in slišati je čedalje resnejša svarila ter pozive na štednjo. Državno gospodarstvo se je znašlo pred težko preizkušnjo in v sedanjem trenutku ne prenese več nobenih nadaljnjih obremenitev, pravijo na eni strani, to je pri ÖVP, kadar se ena ali druga skupina delojemalcev poteguje za pravičnejšo sodeljebo na sadovih dela svojih rok. Te sadove je treba pravično in enakopravno porazdeliti na vse sloje prebivalstva, poudarjajo na drugi strani, pri SPÖ, kajti krivično je, da bi postajali bogati vedno bogatejši in revni na ta račun vedno revnejši.

Res je, da so se v avstrijskem gospodarstvu pojavile resne težave, toda glavno besedo pri sedanjem slikanju položaja imajo nedvomno strankarsko-politični momenti, kajti prihodnji teden bo parlament sklenil svoj razpust in za 18. november letos so predvidene nove državnozborske volitve. Iz tega vidika je pač razumljivo, da si skuša vsaka stranka ustvariti čim več obetajočih izhodišč za volilni boj, pa čeprav mora v ta namen služiti položaj državnega gospodarstva. To je posebno nedvoumno potrjalo torkova seja ministrskega sveta, kjer je prišlo med predstavniki obeh vladnih strank do precej razburljivega prerekanja in so se ministri potem razšli, ne da bi dosegli sporazuma o proračunskem pogledu, ki ga je predložil finančni minister dr. Klaus. Še bolj odnošno že popolnoma po volilnem boju pa smrdijo poročila o tem konfliktu v tisku SPÖ in ÖVP: socialistični listi ugotavljajo, da sedanji finančni minister tik pred novimi volitvami ni več upravičen delati zaključkov o proračunu 1963, ÖVP-jevski tisk pa trdi, da socialisti nečejo sodelovati pri stabilizaciji državnih financ.

Takega prerekanja, če bi šlo res samo za volilno demagogijo, seveda ne bi bilo treba jemati preveč resno. Toda zadeva ima tudi svojo drugo plat, katera pa je mnogo bolj resna, namreč dejstvo, da z avstrijskim gospodarstvom dejansko ni vse v najboljšem redu. Za nezdravo stanje so predvsem značilne čedalje večje razlike v dohodninskih in premoženjskih razmerah posameznih plasti prebivalstva, ki jih je povzročilo in jih še nadalje zaostrejuje neobno podraževanje življenjskih potrebščin, proti kateremu je tudi paritetna komisija v veliki meri brez moči. Potem pa je spet govora o »nevarnosti za šiling«, če delojemalci s pomočjo sindikalne organizacije upravičeno zahtevajo zvišanim življenjskim izdatkom odgovarjajoče izboljšanje zaslužka. In tako se mora tekma med cenami in plačami lepega dne res približati kritični točki, ko gospodarskega položaja ni več mogoče zlorabljati za volilno demagogijo ene ali druge stranke, marveč se je treba rešitve problema lotiti z vso resnostjo in čutom odgovornosti.

Morda nevarnost trenutno le še ni tako velika, kot jo — očitno pod vtisom bližnjih volitev — skuša slikati ÖVP. Vsekakor pa je položaj resen dovolj, če pomislimo, da čaka rešitve še cela vrsta več ali manj upravičenih želja in zahtev, katerih izpolnitve bo nujno še bolj obremenila državno blagajno. Pri tem je nedavna »traktorska vojna« (zanimivo bi bilo zvedeti, če bo tudi ta bencin plačala država z letos sklenjenimi subvencijami!) le eden izmed svarilnih znakov, ki segajo mimo zdravniških stavk prav tja do grožnje z »bojevitimi sredstvi« varnostnih organov. Vendar je zelo krivično in pristransko, če gotovi krogi pridigajo potrebo po obranitvi kupne moči šilinga samo na eni strani, nočejo pa tega uvideti in upoštevati tam, kjer so prave korenine nevarnosti za stabilnost valute, namreč pri tistih, ki iz egoistične zaskrbljenosti za svoje ne ravno malenkostne profite neodgovorno navijajo cene. V tej zvezi je vicekancler dr. Pittermann v svojem zadnjem govoru po radiu pravilno ugotovil: »Mislim, da je bolj pravilno tako ravnanje, da bo šiling ostal za vse enako velik, kajti ni rečeno, da morajo biti dobički velikih večno enako visoki.«

Ce bi tako spoznanje prevladalo na vseh straneh, potem smo lahko prepričani, da bi bilo mnogo hitreje in bolj zanesljivo mogoče najti

Svetovni kongres za splošno razorožitev in mir je sklenil:

Poziv narodom vsega sveta

naj okrepijo svoj pritisk za uresničitev razorožitve

Po enotedenskih razpravah je Svetovni kongres za splošno razorožitev in mir, ki je ob udeležbi delegatov iz vseh delov sveta zasedal v Moskvi, zaključil svoje delo s tem, da je sprejel poziv narodom vsega sveta in še posebej vladam vseh jedrskih sil.

Kongres je odločno nastopil proti vsem poskusom z jedrskim in podobnim orožjem ter je vlade vseh jedrskih sil pozval, naj se brez odlašanja odrečejo jedrskim poskusom vseh vrst in sklenejo sporazum o popolni prepovedi vseh poskusov z jedrskim orožjem. V pozivu, ki je glavni dokument kongresa, je poudarjeno, da bi bila ustavevitev jedrskih poskusov prvi korak k splošni prepovedi in likvidaciji jedrskega orožja ter sredstev za njegov prevoz. Sklenjeni poziv poudarja, da je poglavitna naloga sklenitve sporazuma o splošni in popolni razorožitvi pod strogo mednarodno kontrolo. Glede težav, ki ovirajo razorožitev, pa je kongres zavzel stališče, da je bolje sprejeti sprejemljiv kompromis, kakor pa nadaljevati oboroževalno tekmo. Končno je kongres tudi naglasil, da so se pod pritiskom javnega mnenja in zahvaljujoč velikim neangažiranimi in izvenblokovskih držav v določeni meri zblížila stališča velikih sil v razgovorih o načelih razorožitve. Vendar so še resne razlike v glediščih in so udeleženci kongresa izrazili mnenje, da bo sporazum o razorožitvi dosežen samo, če bodo narodi vsega sveta okrepili svoj pritisk za uresničitev razorožitve.

Poleg omenjenega poziva, ki so ga podpisali vsi udeleženci kongresa, pa je bila ob zaključku zasedanja podana še posebna izjava skupine 70 delegatov, ki so bili mnenja, da je skupni poziv v nekaterih stališjih preveč splošen. V tej posebni izjavi je rečeno, da je neodvisnost od blokov bistvena za učinkovito akcijo za mir, poleg tega pa ta izjava zahteva, naj se jedrske sile Vzhoda in Zahoda odrečejo atomskim poskusom in prevzamejo oba bloka določeno tveganje, da bi dosegli sporazum o splošni razorožitvi. Hkrati z razgovori o razorožitvi naj bi sprejeli omejene ukrepe, kot so prepoved jedrskih poskusov in ustanavljanje brezatomskih con. Učinkovito sodelovanje med različnimi organizacijami za mir pa je odvisno od pripravljenosti za odkrite razgovore in če je to potrebno, tudi za kritiko napak, neodvisno od tega, katera vlada jih je napravila.

Razorožitvena konferenca v Ženevi:

Začetek drugega dela zasedanja obeta

da bo prišlo do premostitve medsebojnih nesoglasij

Ko so se predstavniki 17 držav (Francija še naprej bojkotira delo razorožitvene konference) v ponedeljek po enomesečni prekinitvi spet vsedli za konferenčno mizo v Ženevi, je bila itako z zahodne kot tudi vzhodne strani poudarjena pripravljenost na popuščanje napram nasprotni strani ter na iskanju skupne govorice pri nadaljnjih pogajanjih o razorožitvi. Ameriški delegat Dean je poudaril, da je Amerika izkoristila sedanjo prekinitev dela konference, da prouči svoj načrt in vnese vanj nekatera izboljšanja, ki jih je označil za »bistvena in spravljiva«, vladja sovjetske delegacije Zorin pa je izjavil, da je tudi Sovjetska zveza vnesla v svoj načrt nekatere spremembe, pri katerih je upoštevala ameriško stališče.

Sovjetski predstavnik je, govoreč o novih predlogih, izrazil pripravljenost Sovjetske zveze, da z novimi dopolnitvami svojega že predloženega načrta o splošni in popolni razorožitvi pride na pol poti k predlogom, ki so jih dale Amerika in druge države. Z zahodne strani je bilo sicer poudarjeno, da

zaslužijo najnovejši sovjetski predlogi »pazljivo proučitev«, vendar je zlasti britanski predstavnik tudi tokrat izrazil mnenje, da te spremembe prav nič niso spremenile namena sovjetske vlade, »da oslabi in nevtralizira Atlantski pakt«. Pač pa je pri tem prezrl, da je zahodna pozicija pri pogajanjih močno oslabiljena zaradi nepopustljivosti Francije, katera raje razpravlja o svojem lastnem atomskem orožju, namesto da bi sodelovala na razorožitveni konferenci.

Kljub temu pa v konferenčnih krogih izjavljajo, da se je drugi del zasedanja ženevske razorožitvene konference začel pod mnogo boljšimi pogoji kot prvi, h čemur sta veliko prispevali tudi nedavni izjavi ameriškega predsednika Kennedyja in predsednika sovjetske vlade Hruščova. Kennedy je namreč dejal, da je razorožitev možna in nujno potrebna, medtem ko je Hruščov poudaril, da je Sovjetska zveza pripravljena sprejeti kompromisne formule, da pride do splošne razorožitve.

Drastične spremembe v britanski vladi

odkrivajo težave, v katerih se je znašla konservativna vlada

Tekom nekaj dni je predsednik britanske vlade Macmillan v dveh obrokih skoraj docela izmenjal svoje ministre in na njihove položaje imenoval pretežno mlade ljudi. »Sentjernejsko noč« konservativcev, kot so laburisti nekoč škodoželjno imenovali te spremembe, je preživelo zelo malo dosedanjih ministrov.

Spremembe v britanski vladi so razumljivo izzvale veliko presenečenje ne samo v Londonu, marveč tudi v širnem svetu. V političnih krogih ta dogodek, ki posebno za konservativno Anglijo ni ravno vsakdanji, zelo različno tolmačijo. Na eni strani menijo, da je Macmillan s tem izgladil Veliki Britaniji pot v EWG, ker je iz vlade izločil vse »protievropejce«. Na drugi strani, posebno v vrstah opozicijske laburistične stranke, pa poudarjajo, da konservativna vlada ne bi mogla bolj jasno pokazati obsega svojih napak, kot se je to zgo-

pot do stvarnega reševanja gospodarskih problemov, kot pa z demagoškim izigravanjem enega proti drugemu. Kajti vprašanja državnega gospodarstva niso in ne smejo biti kapital za volilni boj!

Zvezni prezident imenoval ravnatelja slovenske gimnazije v Celovcu

Zvezni prezident dr. Schärff je s sklepom od 9. junija 1962 imenoval višjega študijskega svetnika prof. dr. Joška Tischlerja za ravnatelja Državne realne gimnazije in gimnazije za Slovence v Celovcu.

S tem je slovenska gimnazija, ki je v petih letih svojega obstoja vsestransko dokazala svojo zrelost in življenjsko sposobnost, končno dobila svojega definitivnega vodjo.

Predsednik dr. Franci Zwitter je ob tej priložnosti čestital ravnatelju dr. Tischlerju v imenu Zveze slovenskih organizacij na Koroškem.

Kairska gospodarska konferenca je zaključila delo z objavo skupne izjave

V Kairu je bila v sredo po desetdnevnem zasedanju zaključena gospodarska konferenca razvijajočih se držav. Ob zaključku je bila objavljena skupna izjava, ki v uvodu obsega osnovne probleme gospodarskega razvoja razvijajočih se držav in probleme sedanjih mednarodnih gospodarskih odnosov sploh. Glavni predlogi kairske konference so naslednji:

● Poziv razvijajočim se državam, naj naslanjajo svoje gospodarske programe predvsem na svoje lastne vire ter naj koordinirajo svoje napore s pripravljanjem regionalnih načrtov za razvoj.

● Ustanovi naj se posebna skupina strokovnjakov za tehnično pomoč razvijajočim se državam.

● Poziv industrializiranim državam, naj zmanjšajo in postopno ukinejo carinske pregrade, da se omogoči izvoz razvijajočih se držav.

● Ustanovitev posvetovalnega organizma razvijajočih se držav.

● Uvedba potrebnih ukrepov proti nevarnostim, ki izhajajo zaradi ustanavljanja velikih gospodarskih blokov.

● Poziv gospodarsko razvitim državam, naj zvišajo obseg svoje finančne in tehnične pomoči razvijajočim se državam.

Besedilo izjave je bilo takoj poslano tudi generalnemu tajniku OZN s predlogom, da se sprejme na dnevni red prihodnjega zasedanja Generalne skupščine.

Razburjenje v Ameriki: Molitev v šoli protiustavna

Pred več sto leti so v Ameriki spore glede odnosov med državo in cerkvijo rešili s tem, da so z ustavo proglasili ločitev države od cerkve. Prepričani so bili, da ta debata nikdar več ne bo postala aktualna, toda zmotili so se. Pred nedavnim je namreč ameriško vrhovno sodišče moralo obravnavati pritožbo skupine staršev, ki se je pritožila, da morajo njihovi otroci v šoli vsako jutro pred začetkom pouka moliti posebno molitev, katero je svojetasno odobril prosvetni odbor države New York in ki ne »žali le njihovega verovanja ter njihovih in njih otrok religioznih običajev«, marveč je hkrati tudi protiustavna.

Ameriško vrhovno sodišče je potem s šestimi proti enemu glasov res sprejelo odlok, po katerem branje molitve v javnih šolah v državi New York nasprotuje ameriški ustavi.

Ta odločitev najvišjega sodišča je duhove v Ameriki močno razburila. Spet se je vnela živahna debata o odnosih med državo in cerkvijo, poleg tega pa tudi razprava o tem, ali je odločitev vrhovnega sodišča veljavna samo za državo New York ali pa za celo Ameriko, z drugimi besedami: gre za vprašanje, ali je s tem ukinjena šolska molitev tudi na vsem ozemlju ZDA, v vseh šolah, ki jih financira država.

Mnenja o pravilnosti vrhovnosodniške odločitve si močno nasprotujejo. Medtem ko je večina prosvetnih delavcev ter protestantskih in židovskih funkcionarjev sprejela razsodbo kot novo afirmacijo ameriških svoboščin in jasno potrdila ločitev države od cerkve, pa so v katoliških in drugih konservativnih krogih seveda drugačnega mnenja. Kardinal Spellman je vsekakor izjavil, da ga je taka interpretacija ameriške ustave »šokirala«.

Dolar in Zahodna Evropa

Že nekaj let ameriški dolar ni več tista dominantna svetovna valuta, kot je bil v prvem desetletju po drugi svetovni vojni. Spričo pojačane vloge Zahodne Evrope v svetovnem gospodarstvu se je namreč spremenil tudi položaj dolarja v mednarodnih plačilih in mednarodnem finansiranju. Zahodnoevropske centralne banke so postale sedaj vir kreditov, s katerimi podpirajo tečaj dolarja, in zahodnoevropske komercialne banke so postale vir kratkoročnih dolarjskih kreditov v obliki tako imenovanih evro-dolarjev.

Problem vloge dolarja je prišel v zadnjem času v novo fazo, ker je več faktorjev povzročilo ponovno negotovost glede njegove prihodnosti. Prvi od teh faktorjev je nadaljevanje odtoka zlata iz ZDA. Ameriške zlate rezerve se že vrsto let zmanjšujejo. Odtok zlata v prvih mesecih letošnjega leta sicer ni bil bistveno večji od pričakovanega in sam po sebi še ne bi bil razlog za zaskrbljenost, če ne bi v zadnjem času prišlo do nove ocene perspektiv ameriške konjunkturo. Ameriška industrijska proizvodnja se je namreč v mesecu maju povečala le še za en nepopoln procent. In to je le eno izmed znakov pojemanja rasti ameriške konjunkturo, nadaljnji znaki so velika brezposelnost, povečanje zalog in predvsem padec tečajev borznih papirjev. Zato sedaj mislijo, da ameriška konjunktura »stagnira na visoki ravni« in da pomeni »prospektivo brez profitov«.

Nove ocene ameriške konjunkturo so imele za posledico, da sedaj manj ugodno ocenjujejo tudi perspektive ameriške bilance, na katero na svetovnem trgu negativno vpliva naraščanje cen in proizvodnih stroškov. Zato v prihodnjem poldrugem letu ne računajo z izvoznimi presežki, ki bi bili dovolj veliki, da bi nadomestili obilni izvoz javnega in privatnega kapitala. Po novih ocenah pričakujejo letos plačilni primanjkljaj v višini 2 milijard dolarjev.

Ameriška vlada je zato pred nedavnim uveljavila nekaj novih ukrepov, ki naj zmanjšajo ameriška plačila v tujini (na primer nove omejitve pri uporabi ameriške pomoči za nakupe v tretjih državah) in povečajo tuja plačila v ZDA (na primer povečani nakupi orožja Zahodne Nemčije in drugih držav NATO). Govora pa je tudi o omejevanju izvoza ameriškega privatnega kapitala, katerega največji del je v zadnjih letih šel v Zahodno Evropo, s čimer se je povečal ameriški plačilni deficit v korist držav, ki so že tako imele velike plačilne presežke. Izvoz ameriškega kapitala v Zahodno Evropo je torej povečeval neravnovesje v mednarodnih plačilih, pri čemer pa je treba dodati, da je izvoz ameriškega kapitala tudi v zadnjih letih na splošno povečeval konjunkturo v zahodnih industrijskih državah.

Posebno tekom meseca maja se je pojavilo več kot dovolj faktorjev, ki so povzročili negotovost glede prihodnosti ameriškega dolarja, poslabšanje njegovega tečaja do drugih valut, povišanje cene zlata ter povečanje tečajev akcij rudnikov zlata.

Zaradi tega je ameriška vlada pospešila sklepanje dogovorov o medsebojnih kreditih med ameriško centralno banko in zahodnoevropskimi centralnimi bankami. V sedanjem položaju ta vrsta dogovorov pomeni, da drže zahodnoevropske centralne banke dobroimetja v dolarjih in ne zahtevajo, da se ta dobroimetja konvertirajo v zlato. Dejanski znesek kreditov, ki jih dodeljujejo zahodnoevropske centralne banke Federalnemu rezervnemu uradu, je precej visok in znaša verjetno okoli 1,5 milijarde dolarjev.

S precejšnjimi dolarjskimi sredstvi pa razpolagajo tudi zahodnoevropske komercialne banke, ki svoja dolarjska dobroimetja posojajo v Evropi in drugod. Tako pridejo interesi do tako imenovanih evro-dolarjev, t. j. dolarjskih kreditov, ki jih dobe od zahodnoevropskih bank. Cenijo, da znašajo sredstva v evro-dolarjih samo na pariškem kreditnem trgu 800 do 900 milijonov dolarjev.

V sedanjem položaju so krediti zahodnoevropskih centralnih bank in »evro-dolarске« transakcije zahodnoevropskih komercialnih bank dogovori, ki olajšujejo položaj dolarja. Dolar sicer ni več edina vodilna svetovna valuta, a je še vedno najvažnejša, saj je edina, ki je vsaj za uradna dobroimetja zamenljiva v zlato. Toda slabosti ameriškega gospodarstva položaja so v zadnjem času pokazale, da je stabilnost dolarja precej odvisna od ameriških valutnih in kreditnih dogovorov z Zahodno Evropo. Ameriška vlada bo zato v prihodnjih mesecih poskušala te dogovore utrditi in razširiti.

Ugotovitve Svetovne zdravstvene organizacije:

100.000 življenj zahteva promet vsako leto

Po podatkih posebne službe Svetovne zdravstvene organizacije doleti smrt na ulicah ali na avtomobilskih cestah po vsem svetu vsako leto okoli 100.000 pešcev in voznikov motornih vozil, torej toliko ljudi, kot jih živi v srednjevelikem mestu. K vsaki smrtni žrtvi pa je treba prišteti še 10 do 15 takih s hujšimi posledicami ter po 30 do 40 ljudi z lažjimi telesnimi poškodbami. Toliko žrtve ne zahteva nobena nalezljiva bolezen, kar jih poznamo.

Statistika kaže, da povzročijo največ prometnih nesreč mladi ljudje (15 do 25 let) in starejši od 65 let. V prvem primeru gre najpogosteje za mladostno zaletelost, v drugem pa po vsej verjetnosti za splošno oslabelost organizma ali za trenutno slabost. Ljudje med 30 in 60 leti ter še posebej v starosti 50 do 60 let so najbolj previdni vozniki in tudi pešci.

Primerjava odstotkov smrtnih nesreč v prometu kaže, da so motociklisti 10-krat bolj izpostavljeni možnosti nesreče kot avtomobilisti, prav tako pa tudi kolesarji, zlasti najmlajši. Pretirana hitrost je povzročitelj prometnih nesreč. Če bodo ljudje tudi v bodoče povsod vozili 70, 80 in 90 kilometrov na uro, se stanje ne bo izboljšalo — pravijo strokovnjaki Svetovne zdravstvene organizacije — pa čeprav bi ne bilo več pijanih voznikov in četudi bi se potrojila previdnost ljudi za avtomobilskim krmilom.

Pričakovati bi bilo, da bodo naglušni avtomobilisti povzročili več nesreč kot drugi, pa je ravno nasprotno: to so zelo previdni vozniki. Drugače je z ljudmi, ki slabo vidijo; le-ti povzročajo mnogo nesreč, zlasti še v slabem vremenu. Ljudje s kroničnimi boleznimi (sladkorna, božjast, slabo srce) lahko zaradi trenutne slabosti ogrožajo na cesti sebe in življenje drugih.

Novo iz Jugoslavije:

Začel je obratovati kosovski premogovni kombinat

Po večletnih obsežnih investicijah je začel obratovati kosovski premogovni kombinat, ki se bo v perspektivi razvil v največji jugoslovanski premogovni revir s priključenimi industrijskimi predelovalnimi obrati.

Velikanske zaloge lignita, ki so v majhni globini, zavzemajo velik del kosovske ravnine in jih cenijo na 6,5 milijarde ton, kar predstavlja polovico premogovnih rezerv Jugoslavije. Te zaloge dajejo možnost za proizvodnjo do 25 milijonov ton lignita letno.

Z investicijskimi stroški nad 17 milijard din so doslej odkrili prvi dnevni kop z vso potrebno mehanizacijo in zgradili termoelektrarno Kosovo I z zmogljivostjo 65.000 kW. Ta dva objekta predstavljata prvo fazo razvoja kosovskega premogovnega kombinata. Na dnevnem kopu bodo začeli proizvodnjo v obsegu 3000 ton dnevno oziroma 1 milijon ton letno, termoelektrarna pa bo začela obratovati 1. avgusta.

Za dela v drugi fazi so doslej porabili 5 milijard din. Ta druga faza bo obsegala razširjenje dnevnega kopa na letno zmogljivost 2,2 milijona ton, zgraditev termoelektrarne Kosovo II z zmogljivostjo 125.000 kW ter ureditev naprav za proizvodnjo polkokska z letno zmogljivostjo 600.000 ton za potrebe nove železarne v Skopju.

Amerika — zatočišče vojnih zločincev

Znani ameriški komentator Drew Pearson v članku pod naslovom »Dejstva o jugoslovanskem Himmlerju« ugotavlja, da po usmrtni Eichmanna mirno žive v Ameriki trije vojni zločinci, med katerimi je tudi Andrija Artuković, ki so ga večkrat imenovali »jugoslovanski Himmler«.

Pearson pravi, da je imel Artuković, ki je bil notranji minister Hitlerjeve marionetne ustaške države, nalogo, da na Hrvaškem iztrebi Žide in Srbe. Na razpolago so dokumenti, iz katerih je razvidno, da je Artuković podpisoval ukaze za množične umore, ob koncu vojne pa je s pomočjo nacistov pobegnil iz Jugoslavije. »Ameriške priseljenke oblasti — poudarja Pearson — pa so leta 1948 kljub temu dovolile priselitev človeku, ki je eden največjih vojnih zločincev Evrope in ki kljub večkratnim poskusom, da bi ga pognali iz Amerike, še nadalje udobno živi v Long Beachu v Kaliforniji.«

Zahtevam po izročitvi (take zahteve je jugoslovanska vlada stavila že večkrat — op. ured.) Artukoviča — pravi Pearson — ni bilo ugodeno zaradi kampanje vplivnih krogov in pritiska ljudi, ki niso vedeli za njegove nezastlane vojne zločine. Dejstvo pa je, da je Artuković lastnoročno podpisoval dekrete in ukaze o uvrstitvi Židov med manjvredne državljane, ustanovil je koncentracijska taborišča, prepovedal zakone med Židi in arji, odobril je ropanje židovskega premoženja in podobno, skratka zagrešil je enake zločine kot njegov »vzornik« — veliki nacistični krvnik Himmler.

Vsi ti zločini — piše Pearson — pa dosegaajo višek v iztrebljanjem prebivalstva, Eichmann je industrializiral množične umore, medtem ko so Artukovičevi krvniki uporabljali brutalno silo. To so, zaključuje ameriški komentator, nekatera dejstva za tiste, ki so se zavzemali za Artukoviča.

Toda širokogrudnost Amerike napram vojnim zločincem s tem še ni izčrpana. Kie drugje bi se moglo zgoditi to, kar se je zgodilo prav tako v Ameriki: namreč primer romunskega vojnega zločince Viorela Trife. Imenovani je bil voditelj fašistične romunske organizacije »Železna garda« med univerzitetnimi študenti

Čeprav govorijo strokovnjaki o prelinani hitrosti kot o sovražniku številka ena in se zavzemajo za omejevanje hitrosti vseh vozil v vseh deželah, pa je kljub temu alkohol slej ko prej največja nevarnost, saj zakrivijo pijani vozniki skoraj 50 odstotkov vseh smrtnih nesreč na cesti. Posebno nevarno je to, ker večina ljudi ne pije toliko, da bi ne mogli več voziti, temveč ravno dovolj za prelinano samozavest, katere posledica je zmanjšana previdnost, kar pa je že prvi pogoj za nesrečo.

Uspešni boj proti alkoholizmu bi po mnenju strokovnjakov Svetovne zdravstvene organizacije največ pripomogel k zmanjšanju števila prometnih nezgod in nesreč. Čim več zaznamovanih prehodov za pešce, kar najvišja globa za velike hitrosti, čim več avto cest, ki bi nadomestile navadne ceste, uporaba varnostnega pasu med vožnjo, obvezne čelade za voznike motornih koles in mopedov, redni pregledi in globe na pokvarjena vozila v rednem prometu, kazni za prekrške proti prometnim predpisom in čim trdnjša vozila — to so ukrepi, ki bi jih bilo treba po mnenju Svetovne zdravstvene organizacije uveljaviti čim popolneje, če se hočemo izogniti neupravičenemu protislovju, da je človek, ki postaja čedalje močnejši na področju tehnike, vedno pogostejše tudi njena žrtve.

POŠIROKEM SVETU

BEIRUT. — Iz Damaska poročajo, da je bilo izvedenih več napadov na osebe, ki se zavzemajo v okviru arabske nacionalne fronte za ponovno združitve Sirije z Združeno arabsko republiko. Neznanci so vrgli bombo pod avtomobil bivšega ministra za finance v vladi ZAR Abdel Vadab Homada. Žrtve ni bilo. Arabska nacionalna fronta je zaradi tega in drugih napadov protestirala pri predsedniku Kul-sije. Sporočilo ministrstva za notranje zadeve Sirije obžaluje napade.

NEW YORK. — Predstavnik Sovjetske zveze v Skrbniškem svetu OZN je zahteval, da dobi Avstralska Nova Gvineja takoj neodvisnost. Dejal je, da Avstralska izkorišča prebivalce tega ozemlja. Proti sovjetskemu predlogu sta nastopila predstavnik Velike Britanije in Amerike, češ da obtožbe niso točne, ker Avstralska Nova Gvineja ni mogla dati ustave »zaradi pomanjkanja časa«.

BUENOS AIRES. — V Argentini bodo splošne volitve sredi prihodnjega leta, verjetno v maju ali juniju. Vladni komunikci predvideva spremembo volilnega sistema in pri tem prepevuje kandidature osebe, ki so »komunisti ali pristali bivšega predsednika Perona«. Prav tako ne morejo kandidirati oficirji dve leti po demobilizaciji ter sindikalni funkcionarji. Obrambni minister je izjavil, da vojska podpira ta program.

BEOGRAD. — V državnem sekretariatu za zunanje zadeve v Beogradu so se pred dnevi začela pogajanja med delegacijama Italije in Jugoslavije o ureditvi ribolova italijanskih ribičev v jugoslovanskih ribolovnih vodah na Jadranu.

WASHINGTON. — Predsednik Kennedy je imenoval za novega ambasadorja ZDA v Sovjetski zvezi Foya Kohlerja, kateri je bil do sedaj na položaju pomočnika ministra za zunanje zadeve.

SEUL. — Južnokorejska vojska junia je postavila pred vojno sodišče 40 bivših političnih voditeljev pod obtožbo priprav na zrušenje režima. Med obtoženimi je 24 pristavev bivšega predsednika vlade Canga.

RIM. — Predstavnik Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) je sporočil, da bo prihodnji teden izreden sestanek komisije, ki mora pripraviti mednarodno akcijo za zavarovanje evropskih držav pred parkljevko, ki se je pojavila na Srednjem vzhodu in v Turčiji. V komisiji bodo sodelovali predstavniki Avstrije, Danske, Irse, Jugoslavije, Nizozemske, Norveške, Portugalske in Švice.

KAIRO. — V Združeni arabski republik se s veliko pozornostjo pripravljajo na jubilejno deseto obletnico prslave 23. julija — dneva revolucije. Prslave bodo trajale do 27. julija. Ob začetku prslave bo govoril predsednik Naser, 23. julija pa bo velika vojaška parada. V tem času bo tudi precej športnih in drugih prireditvev. Velika slovesnost po v Aleksandriji, kjer bo poleg parade pomorskih enot tudi mladinski festival.

HAVANA. — Deveto obletnico oboroženega napada, ki ga je vodil Fidel Castro, na »Moncada« v mestu Santiago, bodo proslavili 26. julija v tem mestu. Po besedah premiera Castra se je s tem »začela bitka za zmago socialistične revolucije«.

MOSKVA. — Prezidij Vrhovnega sovjeta je imenoval Vladimir Vinogradova za novega sovjetskega veleposlanika na Japonskem. Vinogradov je bil doslej šef oddelka v ministrstvu za zunanjo trgovino Sovjetske zveze.

NEW YORK. — Jugoslovanski Vukotičev film »Surrogat«, ki je prejel letošnjo Oskarjevo nagrado, bodo predvajali v 4000 ameriških kinematografih. Doslej so v Ameriki napravili že 200 kopij tega filma. Oskarjeva nagrada je precej pripomogla k večjemu slovesu in ugledu jugoslovanskega filma v Ameriki, tako tudi pri producentih, ki se zavzemajo za ameriško-jugoslovansko koprodukcijo.

BONN. — Zahodnonemški obrambni minister Franz Josef Strauss, ki je bil obdožen, da je svoj položaj zlorabil za »prilateljsko« posredovanje gradbenih naročil, se na svojem ministrskem stolčku očito ne počuti več dobro. Njegova stranka mu je že poskrbela nov položaj predsednika vlade na Bavarskem, vendar se vodilni predstavniki krščanskih demokratov trudijo, da bi ga obdržali v Bonnu. Sam se doslej še ni odločil in bo ta njegova odločitev verjetno odvisna od izida preiskave, ki je bila uvedena proti njemu v zvezi s tako imenovano FIBAG-afero.

DUNAJ. — Za prihodnjo sredo je predvidena zadnje zasedanje sedanje parlamenta, ki bo sklenil svoj predčni razpust, da tako omogoči razpis novih državnozborskih volitev, ki so bile določene za 18. november tega leta. Na svoji zadnji seji bo parlament predvidoma obravnaval tudi zakone v zvezi s šolsko reformo.

BRUSELJ. — Na svojem dvodnevem posvetovanju so zastopniki zahodnoevropskih socialističnih strank razpravljali o gospodarski integraciji in se zavzeli za razširitev EWG potom pristopa nadaljnjih držav. Vendar je prišlo v tej zvezi do precejšnjih nesoglasij predvsem glede pristopa Velike Britanije.

MADRID. — Španski diktator Franco je za svojega namestnika imenoval bivšega poveljnika španske legije, ki se je skupno z nacističnimi in fašističnimi silami borila proti Sovjetski zvezi. Kljub temu pa opazovalci pričakujejo, da bo prišlo v Španiji do nekolikins sprostilsve dosedanje diktature in v tej zvezi zlasti poudarjajo dejstvo, da je vlada po dolgih letih prvič objavila svoj program.

WASHINGTON. — Ameriški minister za delo Goldberg je zagrozil z zakonitimi ukrepi proti pravici do stavke v tovarnah, kjer izdelujejo raketen orožje. V teh tovarnah, kjer je zaposlenih okoli 125.000 delavcev, so namreč za 23. julij napovedali stavko. In to se dogaja v tako »demokratski« Ameriki!

AVSTRIJA IN POLJSKA

sta sklenili dolgoročno trgovinsko pogodbo

Pred nedavnim je bila med Avstrijo in Poljsko sklenjena in podpisana nova dolgoročna trgovinska pogodba, ki bo veljala za dobo od 1. avgusta letos do 31. julija 1967.

Že v prvem letu veljavnosti te pogodbe se bo blagovna izmenjava med obema državama razširila za 25 odstotkov. Posebna mešana avstrijsko-poljska komisija pa se bo na podlagi določil pogodbe vsako leto sestala, da bi določila posamezne podrobnosti glede blagovne izmenjave med Avstrijo in Poljsko.

Po navedeni pogodbi bo Avstrija dobavljala Poljski razne stroje in opremo, zlasti za elektrotehnično industrijo, nadalje valjane izdelke, kemikalije, razne vrste plemenitega jekla, umetna vlakna, celulozo, kable itd. Poljska pa bo izvažala v Avstrijo predvsem črni premog, koks, živino, meso, perutnino, sadje in nekatere kemikalije, razen tega bo Poljska v prihodnjih letih povečala izvoz v Avstrijo nekaterih orodnih strojev, elektromotorjev in strojev za gradnjo cest.

Na svetu je nad 70 milijonov srednješolcev

Statistični pregled UNESCO, organizacije Združenih narodov za prosveto, znanost in kulturo, zajema okoli 200 dežel in področij po vsem svetu. Med drugim vsebuje ta pregled tudi podatke, da obiskuje zdaj srednje šole skoraj 71 milijonov mladine obeh spolov.

Največ dijakov ima Evropa, in sicer nad 30 milijonov. Potem sledijo Azija z več kot 26 milijoni Severna in Južna Amerika z 12,5 milijona ter Afrika s poldrugim milijonom srednješolcev; nekaj nad pol milijona jih je v Oceaniji, v katero sta všteti tudi Avstralija in Nova Zelandija.

Po teh podatkih naglo narašča število mladih ljudi (15 do 20 let), ki obiskujejo srednje splošne in strokovne šole. Medtem ko se giblje število v osnovne šole zajetih otrok že dve desetletji malone v nespremenjenih okvirih ter se rahlo zaznavno zvišuje število tistih, ki si pridobijo fakultetno izobrazbo, rastejo zlasti srednje strokovne šole tako rekoč kot gobe po dežju. Srednja strokovna izobrazba postaja čedalje bolj iskana, ker si ob njej tako gospodarske pa-noge kakor prosveta najhitreje pridobijo nujno potrebne kadre, in sicer predvsem v razvijajočih se deželah.

Najhitreje naraščanje števila mladih ljudi v srednjih strokovnih šolah so po teh statističnih podatkih ugotovili na Nizozemskem, na Cejlonu in v Avstraliji ter v Maroku in Združenih državah Amerike. Razloge za naglo večanje je iskati med drugim tudi v tem, ker se spričo uvedene splošne osnovnošolske obveznosti v mnogih deželah zdaj vpisuje v srednje šole tudi čedalje več deklet, ki prej v glavnem sploh niso obiskovale izobraževalnih ustanov.

Zdaj pa še nekaj podatkov o oblikah in uspehih učenja. Angleški dijaki se učijo več kot ameriški, francoski pa predsedijo v šolskih klopeh sorazmerno največ ur, se glasi ena izmed ugotovitev Gallupa in Hillsa, ki sta prepotovala Združene države Amerike, Veliko Britanijo, Francijo, Zahodno Nemčijo in Norveško ter pregledala 4192 otrok, starih 10 do 14 let, in se pogovarjala s prosvetnimi ministri, s profesorji in starši v teh deželah.

Preizkušnja otrok v zemljepisni in matematiki ter v znanju o velikih osebnostih je pokazala, da se ameriški otroci učijo in da

tudi berejo manj, staršem pa delajo več skrbi kot njihovi vrstniki v drugih deželah (o težavah z ameriško mladino poročamo še na posebnem meslu — op. ured.). Med štirimi vprašanji so angleški otroci pravilno odgovorili na tri — seveda gre za povprečje — ameriški pa le na eno vprašanje.

Proučevalca znanja otrok in učnih načrtov sta ugotovila, da so tako v Ameriki kakor v Evropi ponekod še v veljavi telesne kazni. Desetletne angleške šolarje kroti učiteljeva šiba, ki ji ne uidejo v celoti niti 14-letni otroci (tepenih je 32 odstotkov). V francoskih šolah je telesno kaznovanih šolarjev 7 do 14, na Norveškem pa le štiri odstotke.

14-letni francoski učenec prebije v učilnici 1175 ur v šolskem letu, angleški 1094, ameriški pa 1024 ur. Angleški otroci pišejo domače vaje po 39 ur na leto, medtem ko francoski 173, ameriški 106, norveški 280 in nemški 297 ur.

Med šolarji omenjenih petih dežel hodijo norveški najbolj pogosto v kino. Štirideset mladih Američanov se želi učiti do dvojse-tega leta, v Angliji pa sta med sto dijakov le dva taka. Večina mladih Angležev hoče zapustiti šolske klopi, brž ko je to po zakonu dovoljeno, torej s petnajstimi leti.

Mednarodni seminar „Univerza danes“

Zadnjo nedeljo se je v Lapadu pri Dubrovniku začel mednarodni seminar pod naslovom »Univerza danes«, ki ga je organizirala skupnost jugoslovanskih univerz. Na seminarju se je zbralo 49 profesorjev, prorektorjev in rektorjev univerz ter znanih znanstvenih delavcev iz Amerike, Francije, Poljske, Madžarske, Nizozemske, Indonezije, Zahodne in Vzhodne Nemčije, Italije, Grčije, Avstrije, Romunije, Belgije, Gane, Švice in Japonske, katerim se je pridružilo še 35 profesorjev z jugoslovanskih fakultet. Posebno pomembna je tudi udeležba predstavnikov študijskih unij iz 11 držav, ki s profesorji sodelujejo pri obravnavanju aktualnih vprašanj visokošolskih ustanov.

Nemški časopis „Lebende Sprachen“ ugotavlja:

Vsa Koroška nekoč slovensko jezikovno ozemlje

V nemškem časopisu „Lebende Sprachen“, ki ga izdaja znana Langenscheidtova založba učbenikov in slovarjev za tuje jezike, je izšel članek o državnih jezikih današnje Jugoslavije. Sestavek obsega več kot tri strani velikega formata in v glavnem objektivno informira o jezikovnem položaju v sosedni državi. Članek omenja tudi Jugoslovane v inozemstvu in uvršča med znamenite rojake, kakor sta Nikola Tesla in Mihajlo Pupin, tudi dva Slovenca: avtorja indijanskih slovarjev Friderika Barago in slovečega arhitekta Johna Jagra.

Poseben stolpec je posvečen zgodovini slovenskega jezika. Nemški pisec priznava, da je nekoč slovensko jezikovno ozemlje obsegalo vso Koroško in Štajersko ter segalo na Nižje Avstrijsko do Donave in na Madžarsko do Blatnega jezera.

Pisec v zgoščenih oblikah našteva najpomembnejše pojave v slovenski slovstveni zgodovini ter prihaja glede slovenskega jezika do naslednjega sklepa: „Po 400-letnem razvoju ustreza današnja slovensčina v vsakem pogledu ne samo literarnim marveč tudi vsem kulturnim, tehničnim, gospodarskim in političnim potrebam. O tem pričuje današnja strokovna kakor tudi leposlovna literatura.“

znaša 32,4 %, delež štipendij pa 35,5 %.

Splošno stanje v zvezi s štipendiranjem je podobno tudi pri drugih narodnih manjšinah, čeprav so tudi nekatere posebnosti glede na mednarodne pogodbe in splošne, gospodarske, kulturne in druge življenjske razmere posameznih narodnih manjšin. Pač pa so viri štipendij za pripadnike narodnih manjšin v posameznih republikah zelo različni. Medtem ko na primer v Črni gori nimajo posebnega republiškega sklada za štipendiranje, sodeluje v Sloveniji republika z dvema tretjinama, komuna pa s tretjino v štipendiranju narodnih manjšin.

Zelo važno je tudi prizadevanje za sprejem pripadnikov narodnih manjšin v dijaške in študentske domove. S tem ne dosegajo le boljših uspehov pri izobraževanju, marveč je to velikega pomena zlasti zaradi tega, ker skupno življenje v takih domovih prispeva k temu, da se mladina različnih narodnosti med seboj seznani in se zbližuje. V Sloveniji na primer imajo vsi študenti, pripadniki narodnih manjšin, zagotovljeno poleg štipendij tudi namestitve v študentskem domu. Družbeno politične organizacije in drugi odgovorni in neposredno zainteresirani činitelji se čedalje bolj zavzemajo za ureditev tega

zelo važnega kadrovskega in tudi političnega problema.

Vsekakor pa se kot važen problem postavlja dejstvo, da je med štipendisti zelo malo ženske mladine. To je zlasti značilno za avtonomno kosovsko-metohijsko oblast, kjer so na primer vsi štipendisti, pripadniki šiptarske narodne manjšine, na dvehletnih šolah (kmetijska, ekonomska, učiteljska, gozdarska, tekstilna in lesno industrijska) — moški. Na višjih šolah je med 202 študenti vsega le 6 odstotkov ženske mladine, med 688 štipendisti, pripadniki šiptarske narodne manjšine, na fakultetah in akademijah pa je samo 7 odstotkov žensk. Sploh je največji problem dejstvo, da ženska mladina zelo malo obiskuje visoke šole in fakultete; pri tem pa vzroki niso le v razmeroma neugodnih materialnih in finančnih razmerah, marveč zelo pogosto tudi v konservativnosti staršev in okolja sploh.

V Vojvodini dajejo štipendije predvsem dijakom in študentom na kmetijskih, učiteljskih, medicinskih in pravnih šolah ali fakultetah. Tako je bilo leta 1960 med 511 štipendisti, pripadniki narodnih manjšin v Vojvodini, 113 na višjih šolah in fakultetah za izobraževanje profsorskega kadra; razmerje pa je podobno tudi pri štipendistih v srednjih šolah.

Težave z ameriško mladino

Znano je, da se Amerika rada ponaša s svojo kulturo in civilizacijo in prav tako je znano, da hoče s temi osrečiti tudi druge države. Po drugi svetovni vojni je ta želja po osrečevanju zavzela že kar čudne oblike: v deželah, ki jih je vzljubil stric iz Amerike, niso znani le darilni paketi in razne vrste gospodarske pomoči (za katero se jasno pričakuje tudi protiljubezen, najraje v obliki političnega somišljenja), marveč smo pričeli tudi povsem drugih oblik ameriške radodarnosti. Mislimo namreč na vpliv, ki ga Amerika izvaja na mladino z najrazličnejšimi oblikami svoje »kulture« in »civilizacije«.

Mladina predstavlja danes sicer po vsem svetu poseben problem, toda ta problem je še toliko večji, v kolikor se širi vpliv Amerike. Neizpodbitno dejstvo namreč je, da predstavlja visoka življenjska raven v Ameriki (katere pa seveda ni deležno celotno prebivalstvo) neverjetno privlačnost zlasti za mladino, ki pod takim vplivom nekritično sprejema za dobro vse, kar prihaja iz Amerike. In posledice tega so naravnost porazne. Problem tako imenovanih »polkrepih« (Halbstarke) in kakor se hočejo še drugače imenovati, povzroča danes tudi v Zahodni Evropi veliko zaskrbljenost, toda izvor tej »bolezn« druge polovice 20. stoletja je treba iskati prav v Ameriki, kjer se je to vprašanje razvilo že v pravo državno afero. Čedalje višji odstotek mladih kršilcev zakonov je namreč v Ameriki vzbudil že tolikšno zaskrbljenost, da se je celo predsednik Kennedy osebno zavzel za proučevanje vzrokov in za blažitev tega nevarnega pojava.

Toda še več skrbi kot dejanski mladoletni kršilci zakonov pa povzroča dejstvo, da je v Ameriki čedalje več mladine ravnodušne do šole in do poklicnega usposabljanja, tako da je zdaj v tej deželi več nezaposlenih med mladimi kot pa med starejšimi ljudmi. Zaradi tega se je znašla Amerika pred nekoliko čudnim dejstvom: razvijajoča se tehnizacija in avtomatizacija zahteva vedno več kvalificiranih delavcev, v resnici pa jih je vedno manj, ker mladina nima smisla za šolanje.

Kaže, da ima mladi Američan rajši vse drugo kot pa šolo, ugotavljajo nekateri listi. Mladi ljudje gledajo, da bi tako ali drugače čimprej zapustili šolske klopi, ker »nimajo časa za učenje, ker je treba delati, zaslužiti, živeti«, kakor sami pravijo. Šolanje zahteva mnogo časa — tako razglabljajo — čas pa je denar, ali ne? V nasprotju s potrebami po nekvalificiranih delavcih je čedalje večje povpraševanje po strokovnjakih, ki pa jih je spričo omenjenega nezanimanja za šolo — izraženo v odstotkih — čedalje manj. Če pa mladi človek nima dela, kaj lahko pride z zakoni navzkriž.

Ameriška vlada ter šole in druge prosvetne ustanove so zasnovale skupno akcijo za prevzgojo mladine. Zagotoviti ji bodo skušale ugodnejše pogoje za šolanje, tistim, ki jim je že dvajset let ter niso strokovno usposobljeni in so zato brez dela, pa nameravajo omogočiti sploh brezplačno strokovno izobrazbo.

Načrti so gotovo lepi in nameni dobri. Toda, ali ne prihajajo že nekoliko zakasnelo?

Narodne manjšine v Jugoslaviji:

Širokogrudna podpora družbe in države tudi pri štipendiranju študentov in dijakov

Štipendiranje dijakov in študentov je zlasti pri nekaterih narodnih manjšinah eden izmed važnih pogojev za razvoj prosvetnih, tehničnih, kulturnih in drugih strokovnih kadrov, kakor tudi za uspešno uveljavljanje drugih pravic, ki jih imajo pripadniki narodnih manjšin v Jugoslaviji. Posebno zadnjih nekaj let so bila prizadevanja, da bi se izobrazilo kar se da veliko strokovnih kadrov iz vrst pripadnikov narodnih manjšin s tem, da so jim bila zagotovljena finančna in materialna sredstva, zelo pomembna.

V skladu s splošnim povečanjem števila dijakov in študentov in številu štipendistov se je v Jugoslaviji povečalo tudi število študentov in dijakov oziroma štipendistov pripadnikov narodnih manjšin. Tako je bilo na primer v šolskem letu 1951/52 vsega 2257 študentov pripadnikov narodnih manjšin, v šolskem letu 1960/61 pa se je njihovo število zvišalo že na 4500. Prav tako pa se je močno povečalo število štipendistov in je letos nad 2500 študentov, pripadnikov narodnih manjšin, ki prejemajo štipendijo.

Podatki iz šolskega leta 1959/1960 kažejo, da je vsak tretji študent, pripadnik narodne manjšine, na višjih in visokih šolah, fakultetah in akademijah prejemal štipendijo. V navedenem šolskem letu je bilo za šti-

pendije tem študentom in dijakom izdanih nad 100 milijonov dinarjev.

Glede na izredno veliko pomanjkanje strokovnih kadrov pri posameznih narodnih manjšinah delež narodnih manjšin, pri sredstvih za štipendije ni v sorazmerju z nacionalno strukturo vseh študentov. Tako na primer tvorijo študenti, pripadniki turške narodne manjšine le 1,7% vseh študentov, pripadnikov narodnih manjšin, prejemajo pa 26,1% od celotne vsote, ki je določena za štipendije študentom, pripadnikom narodnih manjšin. Prav tako pa tudi študenti, pripadniki romunske narodne manjšine, ki tvorijo 3,3%, dobivajo 27,6% štipendij. Po drugi strani pa je pri študentih madžarske narodne manjšine to razmerje skoraj sorazmerno — delež vseh študentov

Iz vrst italijanske narodne manjšine prejema nad 3000 študentov štipendije za šolanje v srednjih in višjih šolah ter na univerzah v Italiji. Pred nedavnim je Svet za kulturo sklenil, da se štipendije pripadnikov narodnih manjšin še povečajo. Poleg tega pa so študenti, pripadniki manjšine, deležni posebnih olajšav tudi pri sprejemu v šole in fakultete ter v internate in študentske domove; prav tako pa prejemajo po znatno nižjih cenah knjige in razno literaturo, ki se tiska v njihovi matični državi. V tej zvezi je bilo sklenjeno, da bo Jugoslavija potrošila za nabavo italijanskih učbenikov in podobnih knjig več deset milijonov lir.

Ker živijo posamezne narodne manjšine v Jugoslaviji v več republikah, se je razvilo uspešno medrepubliško sodelovanje pristojnih činiteljev. Namen tega sodelovanja je v tem, da bi bili pripadniki narodnih manjšin dejansko in vsestransko enakopravni z ostalimi državljani. Zato jim pridejo oblasti nasproti z vsemi mogočimi sredstvi, ne samo da bi se manjšine ohranile, ampak da bi se — posebno na kulturnem področju — tudi dalje razvijale kot važen činitelj v utrjevanju dobrih in prijateljskih odnosov s sosednimi državami.

Več odgovornosti napram samim sebi

Malo čudno je, zakaj nekateri naši ljudje, plahi in bojazljivi, ne upajo pred drugimi pokazati, da izhajajo iz slovenskih družin, iz naroda, ki ima na tej zemlji od pradaavnih dni domovinsko pravico, in se tega celo sramujejo. Med mnogimi dogodki je značilen tudi primer dekleta, zraslega v družini, kjer govorijo, molijo, se posvetujejo in včasih tudi prepirajo v domačem slovenskem jeziku, čeprav v narečju, kakor je to pri vseh narodih. To dekle je ob priložnosti nekega izleta na Gradiščansko v Železnem, v mestu, v katerega okolici živi veliko Hrvatov, vzkliknilo ob tem, ko so izletniki govorili in peli slovensko: govorimo in pojmo vendar nemško, da ne bodo mislili, da smo kakšni »cigani«. Celo neki orožnik, ki je bil tudi med izletniki in mu ne moremo pripisati slovenske narodnosti, je nasprotno soizletniku izjavil, da kaj takega od slovenskega dekleta ne more razumeti in da smatra takšno nastrojenje za poniževalno in sramotno.

Drug primer. Vrsta ljudi je čakala pred blagajno na železniški postaji in zahtevala vozne listke v razne kraje. Med seboj so govorili v pretežni večini vsi lepo po domače, po slovensko. Toda pri okencu nobeden ni zahteval voznega listka na primer v Celovec in nazaj, vsak je rekel: *Klagenfurt einfach ali Klagenfurt retour!* Le eden se je opogumil in zahteval vozni listek v Celovec in nazaj. Vsa vrsta od zadaj je nekako ostrmela, nekateri so se bilitali in čakali, kaj bo. Toda kaj se je zgodilo: prometnik je bil pameten — žal, da niso vsi takšni — ter je brez oklevanja izročil stranki zaželeno vozovnico. Potem je bilo med mnogimi gledanje na mah drugačno. Znanec je potniku, ki je zahteval vozovnico v domačem jeziku, dejal: »Tako bi morali ravnati vsi in bolj bi nas upoštevali, ker bi si spoštovanje sami uveljavili!»

Prav tako je tudi v trgovinah. Trgovci po naših mestecih, trgih in vaseh radi prodajajo svoje blago vsaki stranki brez razlike kakšne koli pripadnosti. Po večini tudi vsi trgovci izhajajo iz od nekdaj slovenskih družin, kar med drugim v nešteti primerih pričajo tudi njihova imena. Denar ne smrdi, toda le pre-pogosto lahko opazujemo, da se slovensko govorijo kupci trudijo in naročajo svoje potrošniške dobrine v drugem jeziku, često po nepotrebnem, kajti trgovec ali njegov uslužbenec rad ustreže tudi na slovensko zahtevo, ker pač živi in se bogati od kupcev. Tudi tukaj, slovenski kupec, če imaš denar, glej na svoje dostojanstvo!

In dalje na uradih, občinskih, sodnih in drugih. Veliko naših ljudi v uradniku še vedno vidi »gospoda«. Saj je uradnik po pravici lahko gospod, kajti dober uradnik je potreben in koristen za reševanje najrazličnejših zadev, ki so pogosto na dnevnem redu in za katere je potrebna uradna odločitev. Pozabljajo pa ljudje, da so uradniki za nje tukaj, ne pa ljudje za uradnike. Pri nas je že od nekdaj tendenca, da je uradni jezik nemški, čeprav bi lahko rekli, da urad nima jezika, temveč bi moral veljati v uradih tisti jezik za uradnega, ki se v pokrajini govori, pri nas namreč oba: nemški in slovenski. Uradniki na tej zemlji bi morali tudi znati oba jezika ter bi se tudi potrudili, da bi jih obvladali, če bi se ljudje na vseh uradih posluževali svoje govorice. Tega pa v nešteti primerih in tudi proti svoji vesti ne storijo, ker imajo občutek — ponekod se to žal res dogaja — da bi s slovensko govorico pri uradniku manj dosegli kot z nemščino. To je sevele predstava vtisa manjvrednosti pod vplivom močnejšega, kar sevele ni prav in ne sme biti, kajti pravica mora biti za vse enaka, za male in velike!

Malo več odločnosti, poguma in samozvesti je treba našim ljudem. Vemo in vedno naglašamo, da je jezik sredstvo za razumevanje med ljudmi in spoštujemo vse jezike sveta, pri nas gotovo tudi jezik naroda soseda in smo daleč od tega, da bi gojili kakršen koli šovinizem, narodno mržnjo in nestrpnost. Radi in z razumevanjem se učimo nemškega jezika, ker vemo, da je to koristno in dragocena pridobitev, ker lahko črpamo v knjigi in govoru tudi dognanja nemške vede in znanosti ter lahko sprejemamo tudi kulturne dobrine naroda soseda. Takšna miselnost naj bi prevladovala tudi na nemško govoreči strani in kmalu bi bilo ustvarjeno lepše, idealnejše sožitje prav posebno med obema narodnostima v naši lepi skupni domovini.

Spoštujemo govorico naroda-soseda in nikdar nam ne pade v glavo, da bi slovenjevali Nemce, bodisi, da bi bili tudi v vlogi gospodujočega naroda. Svojemu lastnemu jeziku ostati zvest pa je moralna dolžnost in značajnost ter tudi, če bočemo tako reči, zadeva srca in ljubezni. Narodno izdajstvo je nizkотно in nečastno in vedno drži, da sovražnik izdajstvo ceni, izdajalca pa zaničuje.

Toda bodimo si odkriti. Vse narodne mlčnosti, neodločnosti in nezavednosti ni vedno kriv le narodni nasprotnik in vsakovrstni pritisk, temveč pogosto naša lastna malomarnost, popustljivost, brezbrzičnost in pomanjkljiva dejavnost na tem področju. Često le veliko govorimo in tarnamo o nevednostih, storimo pa premalo vsak v svoji okolici.

Stanovanjski problem slej ko prej pereč

Na zadnji seji koroškega deželnega zbora so se med drugim bavili z gradbenimi projekti za stanovanja, kajti stanovanjska kriza ali stiska je posebno v Celovcu slej ko prej pereča in kaže, da še dolgo ne bo zadovoljivo rešena. Vedno še išče primerna stanovanja okoli 2500 strank. V zasilnih stanovanjih mora živeti še vedno 1975 ljudi oziroma družin, med temi je 501 zasilno stanovanje v barakah. Razen tega je v barakah še 417 nekoliko bolj ohranjenih stanovanj. Na drugi strani pa je v Celovcu 466 nezasedenih stanovanj, ki bi lahko prišla v korist stanovanja iskajočim, če bi bil zakon o stanovanjski zahtevi reaktiviran.

Stanovanjska stiska v Celovcu je od leta do leta občutnejša, če upoštevamo prirastek prebivalstva in letno okoli 600 zakonskih zvez mladih parov. Vse nove družinske celice potrebujejo stanovanje. Kot bistven del k zadovoljivemu in srečnemu življenju novo ustanovljene družine spada primerno, človeka vredno kulturno stanovanje. Stanovanja v novih zgradbah pa si zaslužniki s 1500 do 1800 šilingov mesečnega zaslužka skoraj ne morejo privoščiti ker stanejo tudi 500 do 800 šilingov mesečno. Dejansko je, da so stroški stanovanjskih gradenj v zadnjih letih skoko-

ma naraščali in se je indeks gradbenih stroškov od leta 1954 dvignil od 1034 točk na 1590 točk v letu 1961.

Deželni zbor je sklenil pooblastiti deželno vlado, da prevzame jamstvo za kredite, najete za stanovanjske gradnje pri koroški hipotekni banki in pri drugih kreditorjih do višine 72 milijonov šilingov. Vsota je predčasno financiranje dotacij dežele in zveze za stanovanjske gradnje, ki bi zapadle šele v letih 1965 do 1969. Po predloženem načrtu naj bi do leta 1970 zgradili 3889 stanovanjskih enot, ki pa se bodo raztezale na vso deželo. Razumljivo je, da bo do leta 1970 znova naraslo število prebivalstva in bo sklenjenih prav tako tudi okoli 600 zakonskih zvez na leto.

Po zadnjem ljudskem štetju pripada Koroški še četrti zvezni svetnik. Na podlagi tega, ker je imela ÖVP pri zadnjih volitvah največ preostalih glasov, je deželni zbor sprejel predlog ÖVP za določitev četrtega zveznega svetnika v osebi dr. Leopolda Goessa iz Žrelca. Nadalje je dežela prevzela tudi jamstvo za posojilo KELAGa v znesku 300 milijonov šilingov in za Kanzelbahn-AG 25 milijonov šilingov.

Srečanje kmečke mladine v Podravljah

V nedeljo, dne 22. julija priredila uprava kmetijske šole Podravlje in vodstvo gospodinjkega tečaja Slovenskega šolskega društva

SREČANJE

absolventov in gojencev kmetijske šole in absolventk gospodinjkega tečaja.

Dnevni red: Od 9. do 11. ure aktualna strokovna predavanja, nato razgovor. Ob 11. uri obhod posestva kmetijske šole pod vodstvom upravnika posestva in ravnatelja šole. Od 15. ure dalje prosta zabava s plesom v dvorani gostilne Maček. Igral bo priznani gorenjski plesni ansambel.

Posebej vabimo na srečanje absolvente in gojence kmetijske šole, absolventke gospodinjkega tečaja, ostalo kmečko mladino, kmete in vse prijatelje kmetijske šole Podravlje.

Korošci v enem letu 251 milijonov šilingov za pivo

Podoba je, da Korošci kakor sploh Avstrijci niso radi žejni, temveč raje pijejo. Kakor je razvidno iz ugotovitve deželnega urada za statistiko, je znašala potrošnja piva na Koroškem leta 1937 na osebo 32,9 litra. V povojnih letih je potrošnja piva skokoma naraščala. Leta 1951 je bila povprečna količina zaužitega piva na Koroškem že 46,1 litra na osebo, leta 1960 pa 76,1 litra. V potrošnji piva je Koroška zavzemala peto mesto med devetimi avstrijskimi zveznimi deželami. Za pivo so Korošci leta 1960 plačali »cehe« v reprezentativnem znesku 251 milijonov šilingov. Lepa vsota brez dvoma!

Potrošnja piva v vsej Avstriji se je od leta 1951 do 1960 dvignila za 70,7 odstotka. Porastek konsumacije piva je pripisati ugodno razvijoči se konjunkturi in tudi tujskemu prometu, ker so posebno nemški gostje poznani kot veliki prijatelji piva. V povprečju so Avstrijci leta 1960 popili še enkrat toliko piva kot leta

1937. Pravijo, da so Salzburžani najmočnejši pivopivci. Leta 1937 je pri njih znašala povprečna količina piva na osebo 76,3 litra, leta 1951 že 82,4 litra, leta 1960 pa 110,4 litra. Zanimiv je razvoj potrošnje piva na Gradiščanskem, znani vinorodni pokrajini. Leta 1937 je znašala potrošnja piva na Gradiščanskem komaj 7,1 litra, leta 1951 17,7 litra, leta 1960 pa je dosegla 51,3 litra na osebo. Povprečni konsum piva v celi Avstriji je dosegel leta 1960 v litrih 71,1. Cena za to tekočino je bila ogromna vsota, 3,4 milijarde šilingov.

V navedenih številkah je zajeta le ena sorta alkoholnih pijač, pivo, in vsota, ki jo Avstrijci izdajo za slad in hmelj. K temu bi bilo treba prišteti še izdatke za druge vrste alkoholnih pijač, vino in spirituoze tekočine in gotovo bi se pokazala bajna vsota denarja, ki se porabi po grlu. Kaže, da so za alkoholne pijače denarnice rahlo zaprte, za drugo, recimo kulturne dobrine, za lepo knjigo in umetnost pa zanimanje gine, kjer je štednja ali skopost na nepravem mestu.

Brezposelnost je julija narasla

Vsekakor je značilno, da je stanje brezposelnih v prvi polovici julija v primeri z istim časovnim obdobjem prejšnjega meseca naraslo za 680 oseb. Število brezposelnih je 15. julija znašalo skupno 34.540 oseb, med temi 11.147 moških in 23.393 žensk. Nasprotno istemu časovnemu razdobju lani, je letos število brezposelnih v državi za 5,4 odstotka višje. Na Koroškem je od 15. junija do 15. julija letos naraslo število brezposelnih za 91 oseb, največji prirastek pa zanamujejo v Nižji Avstriji, na Dunaju in na Štajerskem.

Carinske olajšave za potovanje v Jugoslavijo

APA poroča, da je jugoslovanska carinska uprava določila nove carinske predpise za potovanje v Jugoslavijo. Po novi določbi pri mejnih prehodih ni treba več vpisati v carinske prijave inozemskih deviz, fotoaparator, transistornih radioaparator, magnetofonov, navadnih radioaparator, daljnogledov in športne opreme. Ti predmeti se lahko uvažajo v Jugoslavijo brez carinske izjave. Razen tega pri prehodu meje tudi ni več treba deklarirati osebnih avtov in motornih koles. Carinska prijava je potrebna le za prtljago, ki presega normalno količino.

Carinske olajšave so razumljive zaradi tega, ker predmeti, ki so se morali doslej vpisati v carinske izjave, v Jugoslaviji niso nič dražji kakor pri nas ali kjer koli drugod in so morda celo cenejši. Tudi povpraševanje po devizah ni več aktualno, ker se dinarji tu in v inozemstvu lahko kupijo po enakem tečaju. Novi jugoslovanski carinski predpisi pomenijo za potnike bistveno olajšanje mejnega prehoda in prihranek na času pri carinski odpravi.

Cenjenim naročnikom!

Današnji številki smo priložili poštne položnice uprave Slovenskega vestnika.

Vemo, da se položnice, ki jih pismonoša prinaša, nihče ne razveseli, ker to pomeni, da je treba nekaj plačati. Položnice pa, ki so danes priložene, veljajo za olajšanje plačila naročnine. Priložili smo jih vsem naročnikom s prošnjo in rahlim opominom, da se jih poslužijo predvsem tisti, ki so morebiti z naročnino v zaostanku, da jo čimprej prenašajo. Oni pa, ki jo imajo v redu poravnano, naj položnico shranijo za pozneje ali pa skušajo pridobiti novega naročnika.

Prepričani smo, da današnje položnice cenjene naročnike ne bodo spravile v slabo voljo, temveč se jih bodo razveseli, ker se bodo spomnili svoje obveznosti do lista, ki jim je vsak teden zaželen in dobrodošel gost, jih obvešča o vseh važnih dogajanjih doma in v svetu ter prinaša mnogo drugega zanimivega, poučnega in vzpodbudnega branja. Hkerati pa je list odločen pobornik za vse naše pravice, ki nam gredo po naravnem pravu in so zapisane v ustavi in členu 7 Državne pogodbe, ki pa še nikakor niso zadovoljivo uresničene.

Izdajanje lista je samoumevno združeno s stroški, zato boste ob prvi priložnosti izpolnili tudi vašo obveznost do lista po načelu: List za vas in vi za list!

Strela ubila štiri krave

Ruda. — V ponedeljek je čez Rudo in okolico divjala huda nevihta. Bliskalo je in grmel. Ni pa slutil kmet p. d. Trautner v Šmihlavžu, da bo moral proti večeru ugotoviti zanj občutno škodo v svojem živinskem stanju. Zjutraj je, kakor vsak dan, pustil gnati živino na pašo na svojo pristavo, kjer se je goved pasla do večera. Ko je tudi v ponedeljek proti večeru šel po živino, da bi jo gnal domov, je na svoje prepaščenje našel štiri krave mrtve, ki jih je popoldne ubila strela. Nekdo je še ob nevihti videl, da se je živina stisnila skupaj in tako je bilo mogoče, da je strela ubila kar naenkrat štiri govede. Škoda, ki je kmeta prizadela, znaša okoli 30.000 šilingov.

Meseca junija so pri celovškem mestnem zdravstvenem uradu prijavi naslednje primere nalezljivih bolezni: šestkrat škrlatinko, petkrat oslovski kašelj, štirikrat pljučno jetiko, od tega en smrten primer, enkrat tifus, enkrat neningo-encephalitis, enkrat tetanus in pet pasjih vgrizov.

KOLEDAR

Petek, 20. julij: Marjeta
Sobota, 21. julij: Prakseda
Nedelja, 22. julij: Mar. Mag.
Ponedeljek, 23. julij: Apolinarij
Torek, 24. julij: Kristina
Sreda, 25. julij: Jakob
Četrtek, 26. julij: Ana

Septembra bo izšel ZBORNIK SLOVENSkih ŠTUDENTOV

Klub slovenskih študentov na Dunaju [Prej Klub koroških slovenskih akademikov na Dunaju] bo izdal ob 40-letnici svojega obstoja »ZBORNIK SLOVENSkih ŠTUDENTOV«, ki bo na razpolago od začetka septembra naprej.

Že danes opozarjamo na ta zbornik, ki ga lahko naročite v knjigarni »Naša knjiga«, Celovec, Wulfengasse, ali pa neposredno pri Klubu slovenskih študentov na Dunaju, Wien VIII., Ben-nogasse 21.

Atomski poskusi — grozeča nevarnost:

Kakšne bodo posledice?

Vsako leto približno 420.000 mrtvorojenčkov in 230.000 spačkov

Glede posledic, ki jih povzročajo in jih še lahko povzročijo jedrski poskusi, se svetovna javnost v glavnem strinja. V zadnji konsekvenci je ob nadaljevanju poskusov možen samo en izid. Mnenja o neposrednih, zdravstvenih in siceršnjih posledicah se kajpada razlikujejo. Nekateri avtorji, posebno tisti iz držav, ki imajo same jedrske orožje, si prizadevajo, da bi zmanjšali pomen nastajajoče radioaktivnosti in tako posredno otopili ostrino protesta proti temu početju. Drugi pa se opirajo na znanstvena dognanja, ki pravijo drugače.

Poskusne serije, kakršni sta minula sovjetska in sedaj ameriška, puščajo v ozračju poleg vrste razmeroma manj nevarnih snovi tudi visoko radioaktivne izotope, kakor so stroncij 90, cezij 137, ogljik 14 in jod 129. Doba radioaktivnosti traja pri stronciju 90 do 30 let, pri ceziju 137 približno 33 let, pri ogljiku 14 kakih 6000 let in pri jodu 129 približno 200 milijonov let.

Odpadki, ki vsebujejo omenjene snovi, se razširjajo po ozračju in prihajajo s padavinami na zemljo tako, kakor jih raznašajo vetrovi. Spričo krajev, kjer so doslej opravljali jedrske poskuse, prejema največje doze škodljivih snovi prebivalstvo severne poloble. Po atomski eksploziji se del radioaktivnih odpadkov razširja po troposferi, spodnjem delu ozračja, in čez nekaj tednov povetini pade na zemljo v krajih, ki v splošnem ustrezajo zemljepisni širini poskusnih centrov.

Večje eksplozije megatonskega tipa, ki jih opravljajo z vodikovimi bombami, pa poženo odpadke povetini v zgornjo plast ozračja, v stratosfero. Če je bil poskus opravljen v bližini Arktike, kakor je bilo v minuli sovjetski seriji, se le-ti zadržijo v ozračju približno eno leto. Če pa gre za poskus v bližini ekvatorja kakor v seda-

njem ameriskem primeru, utegnejo ostati v ozračju več let.

Večina stratosferskih odpadkov se spusti na zemljo v pomladnem obdobju. Tedaj se zračne plasti troposfere in stratosfere bolj mešajo, nastajajoče padavine pa odplakujejo odpadke na zemeljsko površje. Doslej smo zabeležili največ radioaktivnosti v padavinah leta 1959; izvirala je iz vzporednih naglih poskusnih serij, ki so jih pred začetkom jedrskega moratorija konec oktobra opravljale ZDA in ZSSR. Podoben pojav pričakujejo strokovnjaki prihodnjo pomlad, ko bodo pričeli legati na zemeljsko površje odpadki iz sedanje ameriške poskusne serije.

Radioaktivnost leta 1959 ni dosegla tako imenovanega „drugega razreda“, to se pravi stopnje, ko bi bila neposredno nevarna prebivalstvu. Kakovost prihodnjega vala bo kajpada odvisna od tega, koliko megaton bodo sprožili v ozračje ob sedanjih in prihodnjih poskusih.

Znanstveniki se nikjer ne upajo napovedati natanko določenih rezultatov. Pač pa obstaja med njimi načelno soglasje, da bo preizkušanje sodobnih velikih orožij v primeru, če si bodo eksplozije sledile v tempu, kakršen se je začel z minulimi sovjetskimi in

sedanjimi amerškimi poskusi, v kakih petih do desetih letih „resno ogrozilo“ človeštvo.

Tudi glede konkretnih posledic dosedanjih poskusov si strokovnjaki niso edini. Bilo je nekaj napovedi, ki so zasnovane predvsem na deloma negotovih statističnih podatkih o rezultatih prejšnjih eksplozij. Američan dr. Ralph Lapp na primer trdi, da bo v prihodnjih tridesetih letih umrlo za škodljivimi posledicami poskusov približno pol milijona ljudi, rodilo pa se bo kakih 200.000 telesnih in duševnih deformirancev. Sovjetski znanstvenik dr. Aleksander Skobeljnikov je trdil, da se bo zaradi sleherne

od minulih poskusnih eksplozij rodilo povprečno 150.000 pobaženih novorojenčkov. Dr. Linus Pauling meni, da bodo poskusi v primeru, če se bodo nadaljevali z dosedanjim tempom, povzročili vsako leto smrt kakih 420.000 zamečkov in novorojenčkov, razen tega pa se bo rodilo na leto približno po 230.000 hudo defektnih otrok.

Vsi trije omenjeni avtorji poudarjajo, da pri teh podatkih niso upoštevali dolgoročnih genetičnih posledic v drugi, tretji in nadaljnjih generacijah, kjer je kakršnakoli napoved za človeško vrsto ob dosedanjih izkušnjah še nemogoča.

ASUAN - NAJVEČJE GRADBISČE

Proti koncu desetletja bo dograjen jez, za katerim bo nastalo 600 km dolgo in 15 do 25 km široko umetno jezero

Mestecu Asuanu, ki bi se mu po naše reklo »Trg«, bi bržkone marsikateri tuji popotnik po deželi ob Nilu kemalu obrnil hrbet, ker bi ga številni egiptovski zgodovinski spomeniki vabili drugam, če bi ne vedel iz svetovnega tiska: dvajset kilometrov južno od mesteca odmevajo eksplozije; dan in noč grizejo mogočne železne čeljusti v granit, nenehno odvažajo tovornjaki težke skale po zasilno zgrajenih cestah, venomer škripljejo žerjavi in brnijo svedri... Industrijski hrup brž prepriča popotnika, da je prišel na gradbišče v svetovnem merilu največjega jez.

Skupna prostornina skalovja, peska in rečnega proda, ki ga bodo vgradili v nasip na Nilu, bo 16-kratno preseгла volumen največje egiptovske piramide, v zaščitne naprave, zapornice ipd. pa bodo vgradili sedemkrat več železa, kot ga je v Pariškem Eiffelovem stolpu.

Pred dobrima dvema letoma so se uradno začela gradbena dela — obsežnost zamisli ponazarja med drugim tudi to, da laik na gradbišču še ne opazi nasipa v pravem pomenu besede, temveč le velikanske kupe kamenja, čeprav delajo graditelji z močnimi stroji.

Že v minuli zimi so morali staro mlinsko pristanišče El Shellal preseliti nekaj kilometrov dlje proti jugu; železnico, ki oskrbuje večino potniškega in tovornega prometa s Sudanom,

so podaljšali, tako da doseže Nil južno od velike pregrade, na končni postaji so zgradili nove pristaniške naprave. Črne kače asfaltiranih cest se vlečejo skozi puščavo in povezujejo posamezne dele velikanskega gradbišča, že več mesecev grizejo stroji v kamenje strugo novega kanala.

Nil morajo namreč speljati okoli gradbišča. Po zahodnem načrtu bi za to poskrbeli s predori, sovjetski tehniki pa so bili za odprt prekop. Na granitnem terenu se je treba dobesedno boriti za vsak meter. Razstrelivo rahlja skalovje, ki potem polni tovornjake. Prekop bo največji svoje vrste, biti bo moral dovolj širok, da bo lahko steklo po njem med najvišjo nilsko gladino vsako sekundo okoli 11 tisoč kubičnih metrov vode. Struga bo široka 60 metrov, v celoti bo prekop dolg skoraj dva kilometra. Na stikališču z mogočnimi temelji nasipa bo voda iz kanala tekla v šest predorov, kjer bodo montirali enajst turbin, ki naj bi dajale skupno deset milijard kilovatih ur električne energije na leto.

Prekop je trenutno prvi na seznamu gradbenih del pri Asuanu. Ko ga bodo izkopali, prideta na vrsto dva nasipa v rečni strugi na obeh straneh glavnega jez, ki ga bodo šele potem začeli graditi v pravem pomenu besede. Po prvotnih načrtih bi trajala gradbena dela v celoti petnajst let; postopno so skrajševali to dobo, tako da se je skrčila skoraj na polovico. Okoli 10 tisoč kubičnih metrov kamenja iztrgajo zdaj vsak dan iz skalovja.

Med nemškimi in amerškimi tehničnimi strokovnjaki na eni ter sovjetskimi znanstveniki na drugi strani se je razvnela razprava o roku, v katerem se bo napolnilo v celoti okoli 600 kilometrov dolgo in 15 do 25 kilometrov široko umetno jezero za Asuanskim jezem. Gre namreč za to, koliko vode izhlapi v vročem področju, ki ima malo padavin (do 20 mm na leto); ameriški tehniki govorijo o štirih, sovjetski pa o dveh metrih na leto. Kdo ima prav, bo pokazal čas, v katerem se bo nabralo v umetnem jezeru dovolj vode za pogon turbin in za kasnejše namakanje v dolini ob najdaljši afriški reki (okoli 6.500 km).

ZANIMIVOSTI IN TEHNIKE

V SZ so pred kratkim izdelali čisto nov model avtomobila „VOLGA“ in to brez vplinjača. Izvirno se je izkazala originalna naprava, ki elektronsko dovaja gorivo v cilindre. To zagotavlja popolnoma točno polnjenje vplinjača. Zaradi tega se moč poveča za 20 %, poraba bencina pa zmanjša. Zelo velike težave so imeli z razpršilec, ki ni bil dovolj hiter, ker je zaklopka odprta samo 0,005 sekunde.

Tobak, ki ga je prinesel v Evropo sir Walter Raleigh, ni izvirno odkrilje severnoameriških Indijancev. Istočasno to ga spoznali tudi avstralski domačini, ki so ga brez dvoma samo žvečili.

Antropolog prof. dr. Cleland je na svoji zadnji odpravi v severozahodno južno Avstralijo odkril domačo vrsto pustlinskega tobaka. Ugotovil je, da žvečenje tobaka niso prevzeli od nikogar, ampak da je to že stara navada avstralskih črncev. Posebnost je v tem, da skoraj vedno nosijo mrvico tobaka za ušesi in ga med pogovorom ponudijo košček svojemu tovarišu, kot to stori Evropejec, ko ponudi škaflico cigarete.

Industrija zdravil izdeluje danes poleg tistih, ki jih sestavljajo po zdravniškem receptu lekarnarji sami, še okrog 27.000 vrst gotovih zdravil, in sicer v obliki kapljic, svečk, dražajev, tablet, injekcij, granul itd. Če upoštevamo vse te oblike, naraste število gotovih tovarniških specialitet na okrog 78.000. Težko si predstavljamo strokovnjaka, ki bi se vsaj v grobem znašel v tej brezmejni poplavi zdravil.

Posnemanja vredno tudi za druge države:

Strogi ukrepi na skandinavskih cestah

Čedalje večja motorizacija ima kot povsod drugod na svetu tudi v skandinavskih deželah za posledico nevarno naraščanje števila prometnih nesreč. Posebno alkoholizem v prometu je postal problem številka ena in napovedali so mu neizprosni boj pod geslom „Bodi trezen za krmilom!“ Kako strogi so v tem oziru, kažejo naslednji podatki:

ŠVEDSKA — Če švedska prometna policija zaloti opitega avtomobilista za krmilom, je obtožen sokrivde zaradi „vožnje v pijanosti“ tudi gostilničar, pri katerem se ga je prizadeti nabral čez mero; prav tako pa tudi gostitelj, če je vedel, da se bo gost sam peljal domov; sokriv pa je celo sopotnik opitega voznika. Zakon namreč določa, da bi moral avtomobilistu preprečiti pitje čez mero ali pa kasneje vožnjo.

NORVEŠKA — Na Norveškem je kaznovan poklicni šofer, ki pije alkohol zadnjih osem ur pred vožnjo taksija ali tovornjaka, amaterski šofer pa tudi v primeru, če opit sedi za krmilom stoječega vozila. Kazni nevide nihče, če ima v krvi nad polovico promila alkohola.

DANSKA — Na Danskem znaša najnižja kazen za pijanega avtomobilista 14 dni zapora hkrati z odvzemom vozniškega dovoljenja za šest mesecev.

S temi ukrepi so v skandinavskih deželah znatno znižali število prometnih nesreč zaradi vožnje v pijanosti, in sicer v absolutni številki, čeprav je zdaj na primer na Švedskem trikrat več avtomobilov kot pred desetimi leti. V kampanji pod geslom „Bodi trezen za krmilom!“ sodelujejo žole, delavnice, industrijski obrati, televizija in radio.

Ali ne bi bilo to posnemanja vredno tudi za druge države!

Ivo Andrić

17

Travniška kronika

Častnik se je nekoliko ugriznil v ustnico, videč, da je naletel na človeka, ki mu ni mar, če se sporeče. Toda takoj se je oklenil žolčnega razgovora kakor za olajšanje.

„E, vidite, gospod tudi v naših instrukcijah marsičesa ni bilo. Veste, to vpišejo pozneje. Na kraju mesta...“

In častnik je divje pokazal z rako, kakor bi pisal.

S tem jedkim blagoslovom je odšel mladenič na prašno cesto, nato pa po strmim in golem skalovju, ki se je dvigalo za Splitom, ter se vedno bolj oddaljeval od morja, od poslednjih skladnih stavb in poslednjega plemenitega rastlinja, da se na drugi strani kamnitega okopa spusti kakor v novo morje v to Bosno, ki je bila zanj prva velika preizkušnja ob vstopu v življenje. Prihajajoč vedno globlje v goljavo in divjino, je gledal nizke kolibe in pastirice ob poti, izgubljene med kamenjem in trnjem, s preslico v rokah, črede pa ni bilo videti. In ko je vse to opazoval, se je vprašal, ali je to že tisto najhujše, kakor človek, ki mora prestatati operacijo in se vsak hip vprašuje, ali je to najvišja stopnja bolečine, ki so mu o njej pravili, ali naj čaka še na hujšo in težjo.

Toda to so bile bojazni in strahovi, ki si jih dovoljuje mladost. Dejansko je pa bil mladenič pripravljen na vse in vedel je, da bo vzdržal.

Ko se je po devetih miljah poti ustavil na skalnem prevalu nad Klisom in pogledal v goljave in divjino, ki se je odpirala pred njim, pa v sive strmine, posute z redkim, sivim rastlinjem, je dihnila vanj od bosenske strani dotlej neznana tišina nekega novega sveta. Mladenič se je stresel in zadrl boljši od te tišine in od brezupnosti novega razgleda kakor pa od hladne sape, ki je vlekla čez previs. Potegnil je plašč na rame, se krepkeje oklenil konja in zabredel v novi svet tišine in neznane usode. Naznanjala se je Bosna, vlažna dežela, in v zraku je že čutil ledeno mrzlo trpljenje brez besed in vidnega vzroka.

Srečno so prešli Sinj in Livno. Na Kupreškem polju jih je nepričakovano zajel snežni vihar. Turškemu vodniku, ki jih je pričakal na meji, je s težko muko uspelo, da jih je privedel do prvega hana. Tu so se izčrpani in premrli zgrudili okoli ognja, kjer je že sedelo nekaj ljudi.

Čeprav utrujen, prezebel in lačen, se je mladenič držal pokonci in vedro, upoštevajoč vtis, ki ga bo zapustil pri teh tujcih. Natrl si je obraz z vonjavo in naredil nekaj vajenih telovadnih gibov medtem ko so ga ostali gledali izpod čela kot človeka, ki opravlja čuden obred po neki svoji veri. Šele ko je sedel, je spregovoril nekdo od mož okoli ognja nekaj italijanskih besed. Pokazalo se je, da je frater iz gučegorskega samostana; ime mu je fra Julijan Pašalić in potuje po samostanskih poslih. Drugi so bili tovarniki.

Des Fossés je počasi sestavljal italijanske stavke in je povedal, kdo in kaj je. Frater, ki je imel velike čefinaste brke in košate obrvi, izpod katerih se je kakor izpod krinke smejalo mlado lice, se je na lepem namrščil in utihnil,

ko je zaslišal besede „Pariz“ in „cesarski francoski generalni konzulat v Travniku“.

Za hip sta se mladenič in frater gledala molče in nezaupno.

Frater je bil zelo mlad, toda velik. Oblečen je bil v debel črn plašč, izpod katerega so silili temnorjava kuta, usnjen pas in orožje. Mladenič ga je gledal nejevolno in se vpraševal kakor v spanju, ali je mogoče, da je to duhovnik in redovnik. Frater je pa ostro in nemo motril tujca, visokega rdečeličnega mladeniča, lepega, mirnega in na videz brezskrbnega, in ni prikrival svojega nezadovoljstva, ko je slišal, iz katere dežele je in katera vlada ga pošilja.

Da bi pretrgal molk, je vprašal des Fossés fratra, ali ima težko službo.

„I no, mi se v zares težkih razmerah trudimo, da ohranimo ugled naše svete Cerkve, medtem ko jo vi tam na Francoskem, ki živite v polni svobodi, rušite in preganjate. Škoda in grehota, gospod!“

Des Fossés je vedel iz razgovorov, ki jih je imel v Splitu, da so fratri in z njimi ves katoliški kler v teh krajih nasprotni francoski okupatorski oblasti, češ da je brezverska in „jakobinska“, pa ga je takšen razgovor vendarle iznenadil in vpraševal se je sam po sebi, kako naj cesarski konzularni uradnik v taki nepredvideni priliki ravna. Pogledal je fratra v živahne in čudne oči in se rahlo priklonil.

„Prečastiti, morda niste dobro poučeni o razmerah v moji deželi...“

„Bog daj, da bi ne bil, toda po tistem, kar se sliši in bere, je storjenega mnogo zla. In še vedno se grdo ravna s Cerkvijo, njenimi poglavarji in verniki. To pa še nikoli nikomur ni prineslo nič dobrega.“

Nevarnost sončarice

V navado je prešlo, da merimo dopust po tem, kako rjavi smo. »Čudovito ste porjaveli, gotovo ste si zelo opomogli na počitnicah«. Željni takih in podobnih komplimentov ste se prazili na soncu, dokler vam ni začelo migljati pred očmi in niste omedleli. Zdravnik je lakonično ugotovil: sončarica. »To vendar ni mogoče, saj ni bilo tako vroče!« ste ugovarjali kasneje. Mogoče res ni bilo tako vroče, pa vendar...

Sončarica je posledica visoke temperature ter istočasno velike relativne vlažnosti pri zelo mirnem ozračju. Lahko rečemo, da so temperature nad 25°C, 60-odstotna vlažnost ozračja in hitrost vetra, ki je manjša kot 4 m na sekundo, ugodni meteorološki pogoji za sončarico.

Tudi srce in krvni obtok igrata važno vlogo. Zanimivo je, da se lahko utrdimo ne samo proti mrazu, ampak tudi proti vročini. Z rastočo starostjo se telo privaja na vročino, tako se nevarnost sončarice manjša.

Seveda ni prijetno, če se poleti močno potimo. Toda ko znoj izhlapeva, se pri tem naše telo ohlaja. Popolnoma napačno je, če poleti nočemo piti iz bojazni, da se ne bi preveč potili. S tem vzamemo telesu naravno možnost, da se ohlaja. Nevarnost sončarice se poveča, zlasti pri težkem telesnem delu, pri daljši hoji i. p. Afriški popotniki poročajo, da črnski nosači, ki v veliki vročini nosijo težka bremena, popijejo ogromne količine vode.

Ne smemo pa zaiti v drugo skrajnost in vlivati vase neomejene količine ledeno mrzle vode: Preveč tekočine ovira normalni krvni obtok, kar zopet neugodno vpliva na regulacijo toplote. Preveč razgretim konjem dajejo v vodo nekaj sena, da ne bi prehitro pili. Človek pa mora sam poznati pravo mero pri pitju.

Izločanje tekočine pa ni edini varnostni ukrep, paziti moramo tudi, da razgretemu telesu večkrat privoščimo kratek počitek. Če smo na plaži, se od časa do časa umaknemo v senčnat koteček, obrišemo si znoj, globoko dihamo ter pomočimo roke do komolca v hladno vodo. Tako bo telesna temperatura naglo padla.

Nikoli se ne smemo razgreti izpostavljati vetru ali celo prepihu, čeprav bi bilo še tako prijetno. To je posebno nevarno, če je prepihu izpostavljena le polovica telesa, ker se na ta način telo neenakomerno ohlaja. Posledica je prehlad, ki nam pokvari najlepši dopust.

Možje v vročini, pri težkem delu ali pri športu navadno odlože srajco. Znoj sicer laže izhlapeva, z druge strani pa je koža zdaj neusmiljeno izpostavljena sončnim žarkom. Zato je najbolj priporočljivo nositi lahko, luknjičasto belo srajco, ki nas dobro zaščiti pred sončno pripeko, obenem pa omogoča izhlapevanje. Še nekaj: močno sonce samo še ni pogoj za sončarico. Če se v suhem vremenu parimo na soncu, je manj nevarnosti za sončarico kot pa pri oblačnem nebu in relativno visoki vlažnosti zraka. Topel, vlažen zrak je najbolj nevaren.

In frater je z naporom iskal izrazov v italijanščini, toda njegove umirjene in izbrane besede niso ustrezale srditemu, skoraj divjemu izrazu obraza.

Žganje, ki so ga služabniki prinesli, in cicvara,* ki je začvrčala na ognju, sta pretrgala ta dvogovor. Frater in tujec sta se silila z jedjo in pijačo in zdaj pa zdaj pogledala drug drugega. Počasi sta se razgrevala kakor dva premrla in sestršana človeka ob ognju in jedi.

Des Fossésa se je lotila čudna vročica in dremota. Vele je ječal v visokem črnem dimniku in zmrazjen sneg je udarjal po strehi kakor prod. V mladeničevi glavi se je vrtilo. »Zdaj se je služba že začela,« je pomislil, »to so torej težave in borbe, ki o njih bereš v spominih starih konzulov z Vzhoda.« Poskušal je doumeti svoj položaj: nekje sredi Bosne ga je zamedel sneg in prisiljen je, da se spušča v nevajen preprič v tujem jeziku s tem čudnim fratom. Oči so se mu same zapirale in možganji so naporno delali kakor v zamotanih sanjah, v katerih je postavljen človek pred težke in krivične izkušnje. Vedel je samo eno, da ne sme kinkniti z glavo, ki je postajala vse težja, ne povesti pogleda in ne pustiti zadnje besede sogovorniku. Bil je zmeden, toda ponosen, da mora tako nepričakovano v tej čudni družbi prevzemati svoj delež dolžnosti ter preskusiti ne le svojo sposobnost, kako bo prepričal nasprotnika, ampak tudi svoje skromno znanje italijanščine, kolikor ga je prinesel iz kolegija. Hkrati pa se mu je delo, da fizično čuti že pri prvem koraku, kako veličanske in neizprosne so odgovornosti vsakogar, razdeljene prav do posameznika in razsute po svetu kakor pasti.

Prezeble roke so mu gorele. Dim ga je silil h kašlju in mu ščipal veke. Mučila sta ga spanec in borba s spancem,

Igrača - vzgojni pripomoček

Igrače

Mlade mamice ste v zadregi, ko kupujete igrače za prvega otroka. Zmede vas velika izbira, mnogo vam ugaja, ne veste pa, kaj bo ugajalo otroku. Dostikrat se je že primerilo, da so starši kupili zelo lepo igračo, pa jo je otrok sprejel sicer kot prijetno novotarijo,

potem pa jo je pustil ležati v predalu za igrače in se raje zopet igral dalje z medvedkom brez ušes in noge. Da bo igrača otroku ustrezala, jo je treba izbirati z otrokovega gledišča in ne po želji odraslih.

Pogoj za to, da bo igrača otroku ugajala, je, da je primerna za njegovo starost. Če dobi šestletni otrok igračo, primerno za triletnega, se mu zdi preveč preprosta. Ne mika ga. Če pa triletnemu ponudimo za šestletnega otroka primerno igračo, je ne bo maral, ker je pretežka zanj. Večkrat se bo skušal igrati z njo, pa jo bo zopet odložil. Če ga še niso naučili, da mora na igrače paziti, jo bo morda razdril, da jo bo preiskal od znotraj. Pri tem naj mu odrasli ne pomagajo, kako se ravna z igračo.

Pri nakupu igrače je treba vedeti, ali mora dolgo trajati in jo bodo uporabljali še mlajši bratci in sestrice, ali pa je namenjena za trenutno razvedrilo. Od otroka ne moremo zahtevati, da naj med igro pazi na igračo. To ne sodi k igri in moti otroka pri njegovi vni. Igrača, ki je mišljena za to, da bo vzdržala več let, mora pač biti narejena iz trdnega materiala in naj se ne da prav zlahka razstaviti. Otroku na primer dan na dan veselo vozi okrog svoj voziček, naenkrat pa ga začne zanimati mehanizem koles, da preneha z vožnjo, sede v miren koteček in zaneseno poskuša odvijati vijake pri kolesu. Zadovoljen je, ko se mu posreči sneti kolo. Manj pa potem, ko voziček noče več tako ravno naprej, kakor prej. Toda to je le »študij«, ne »uničevanje«.

Najlepše igrače za otroke so tiste, s katerimi lahko prav vse počne. Zato je tako srečen v peskovniku. Dvanajstletni so v pesku prav tako zatopljeni v igro kot dveletni. Iz istih razlogov otroci tudi tako radi mesijo glino, vosek in testo. Izgotovljene igrače, ki so naj-

NASVETI

- Kavne madeže očistiš z razredčenim glicerinom.
- Poceni obramba proti moljem je orehovo listje.
- Zelo dobro gnojilo za sobne rastline je voda, v kateri smo oprali meso.
- Gobe pripravi takoj, ko si jih kupila in tudi sveže serviraj. Pogrete gobe niso užitne!

večkrat samo pomanjšani predmeti iz sveta odraslih, otrok ne mikajo preveč, prav kmalu jih dolgočasijo. Otroku hoče z igračami delati, rad oblikuje in gradi.

Pri izbiri igrač moramo paziti na to, da ustrezajo higienskim predpisom. Posebno dojenčkove igrače se morajo dati umivati, ne smejo puščati barve in barva seveda ne sme biti strupena. Lesene naj bodo dobro zglajene. Dojenček vtika vse predmete v usta, dostikrat tudi v nos in ušesa, zato mu ne dajate igrač, ki so premajhne: gumbov, koral, vijakov, kamenčkov in drugega.

Igrače so posredniki kulture, v kateri otroci žive. Predstavite jih otrokom tako lepo, kakor se le da, da jih boste po najkrajši poti povedli v svet odraslih. Na to mislite tudi takrat, ko mu kažete slike, pripovedujete pravljice; seveda ne pozabite paziti tudi na to, kaj berejo, ko so večji.

Oblike igre

Čas za igranje ni izpolnjen samo z igračkami. Otrokov delavnik ima še vrsto drugih možnosti, ki sodijo k igranju, na primer: slikanje, pravljice, pesmi. To so pasivne igre, nasprotne od aktivnega igranja, pri katerem je otrok telesno sodelujoč. Oba načina igranja se pri otroku menjavata. Dobi, ko se otrok raje posveti mirnemu poslušanju, gledanju ali branju, sledi druga, ko postanejo pravljice in knjige nezanimivi in je srečen samo, če lahko sam kaj dela. So pa tudi otroci, pri katerih ima prednost eden od teh dveh načinov igranja. Kjer je v družini več otrok, je dobro opaziti razliko: mirnejše, vase zaprte, tako imenovane »bolj pridne«, in pa nemirne, živahne otroke. Med tem ko se ži-

vahn otrok povsod znajde in se zna igrati, je treba mirnejšemu otroku pri tem pomagati. Treba mu je dati slikanice, da jih lahko gleda, pripovedovati pravljice in mu kaj zapeti, dokler ne pride čas, ko zna sam brati. Šele tedaj zna poskrbeti zase. Taki otroci so v nevarnosti, da bi jih odrasli prezrli ali zanamirili, in da bi bili zato oškodovani. Njim se je treba posebej posvetiti. Ker so razmišljujoče narave, potrebujejo predvsem miru. Potrebni pa so tudi več duševnih sil, da se spoprimejo z resničnim življenjem, kakor aktivni otroci, ki spoznavajo življenje sproti iz svojih izkušenj.

Ruska poslastica:

„Paša“

Rusi stisnejo to sladko jed v nalašč za »pašo« name-njeno leseno obliko. Ker take posode pri nas ne poznamo, jo lahko nadomestimo z novim, čistim cvetličnim loncem (tudi iz plastične mase).

Potrebujemo: 750 g popolnoma sveže (ne kisle) skute. Zavijemo jo v svež prtič in postrani položimo med dve deski ter obtežimo. Po 10 do 12 urah je skuta toliko suha, da jo lahko uporabimo. Prelačimo jo skozi sito in ji primelamo naslednje dodatke:

50 g presnega masla, žlico sladkorja, žličec soli, dve dobro stepeni jajci, ¼ litra sladke smetane, oprane razine, oluščene, sesekljane mandeljne in vrečko vanilijevega sladkorja. Ko je vse dobro premešano, napolnimo s to zmesjo cvetlični lonec, ki smo ga prej gladko (da ne bo gub) obložili s čisto krpo. S konci krpe pokrijemo pašo, položimo nanjo desko in spel obtežimo. Tako naj počiva na hladnem 24 ur. Potem jo previdno prevrnemo na krožnik in okrasimo s kandiranim sadjem. Zaradi nenavadne oblike je paša tudi zelo primerna kot posladek za otroške praznike.

Nega nog je zelo važna

Noge nosijo vse telo in se mnogo hitreje utrudijo kot kateri koli drug del telesa. Zaradi tega potrebujejo kajpak tudi posebno velike nege. Semkaj sodi masaža nog, ki jača mišice in aktivira cirkulacijo krvi, pešačenje v naravi itd. Tudi vaje nog so zelo koristne, sploh če gre za starejše ljudi ali za otroke. Na primer kroženje z nogami, dviganje nog do pasu, kroženje stopala okrog sklepa in stopanje na prste, pri čemer globoko dihamo. Zadnja vaja je primerna predvsem za starejše ljudi.

Zaradi stopala nas poleti in pomladi kaj rade bolijo noge. Takrat ne obuvajmo čevljev z visokimi petami, ker se noga v njih zelo hitro utruja. Prav tako so nepriporočljivi baletni čevlji, to so moderni čevlji s popolnoma ravnim podplatom. Čevlji ne sme biti copata, vendar pa mora biti udoben in mora obenem ščititi nogo.

Posebno neprijetno je potenje nog. Tukaj predlagamo redno — to je vsakodnevno umivanje nog, masažo in pudranje. Vsak dan menjamo tudi nogavice.

Na otroške noge moramo posebej paziti. Ker so zelo nežne, se z lahkoto navadijo na vsak čevlji in se še laže deformirajo. Otroci ne smejo imeti prevelikih in ne premajhnih čevljev, tudi ni dobro, da nosijo čevlje za svojim starejšim bratcem ali sestrco, kolikor nismo čevljička poprej oskrbeli z novim podplatom. Stalno pa moramo opazovati, na kateri strani otrok podplat bolj obrabi. Tako bomo najlažje ugotovili, če je otrokova hoja pravilna.

In še nekaj. Kadar koli se vam ponudi priložnost, bodisi doma ali v naravi, sezujite čevlje in hodite bos. Bosa noga se avtomatično prilagodi položaju, ki ji najbolj ustreza, to je položaju, ki nogi najbolj godi. Na ta način se noga učvrščuje in pravilno formira, kar je važno predvsem za nogo v razvoju.

kot da bi bil na straži, toda ni puščal iz oči fratrovega pogleda, zrl je vanj kakor v cilj. Skozi spanec, skozi toplo mlečno tekočino, ki mu je zastirala pogled in mu s šumom izpolnjevala sluh, je gledal mladenič nenavadnega fratra in poslušal kakor iz daljave njegove pretrgane stavke in latinske citate. Po svojem prirojenem daru opazovanja si je mislil: menih ima v sebi nakopičene mnogo energije in citatov, ki jih sicer nima komu povedati. Frater je pa govoril kar naprej, kako profi Cerкви nihče ne more imeti trajnega uspeha, torej tudi ne Francija, in kako je bilo že zdavnaj rečeno: Quod custodiet Christus, non tollit Gathus. Mladenič je spel, mešaje francoske in italijanske besede, pojasnjeval, kako je Napoleonova Francija dokazala, da si želi verskega miru; dala je Cerкви mesto, ki ji pripada, in popravlja napake in nasilje revolucije.

Toda pod vplivom jedi, pijače in toplote se je vse kazilo in pomirjalo. Tudi fratrov pogled je bil manj trd, res še vedno strog, toda mladostno nasmejan. Ko ga je gledal, se je des Fossésu zdela, da bi to moglo biti znamenje za pomirjenje in dokaz, da velika in večna vprašanja lahko počakajo, da se v nobenem primeru ne rešujejo v turškem hanu ob priložnostnem srečanju francoskega konzularnega uradnika in nekega »ilirskega« fratra in da sta potem takem obzirnosti in popuščanju na mestu, brez škode za čast in ugled službe. Zadovoljen sam s seboj in uspavan s to svojo mislijo je odnehal, se prepustil utrujenosti in potonil v globoko spanje.

Ko so ga prebudili, je potreboval nekaj trenutkov, da se je zavedel in spoznal, kje je.

Ogenj je bil dogorel. Večina potnikov je bila zunaj. Od onod so prihajali njihovi klici okoli konj in tovorov.

Otrpel in polomljen je mladenič vstal in se začel odpravljati. Ottilpal je pas z denarjem na sebi in poklical svoje ljudi preostro in preveč glasno. Mučila ga je nedoločna misel, da je nekaj pozabil ali opustil. Šele tedaj, ko je našel vse na mestu in ljudi pripravljene poleg opremljenih konj, se je umiril. Iz hleva je prišel frater, vodeč dobrega vranca. Po obleki in vedenju je bil podoben storlaškimi graničarjem in hajdukom s podob. Kakor da sta stara znanca in je med njima rešeno vse, kar je bilo treba rešiti, sta se oba nasmehnila in mladenič ga je lahko in brez obotavljanja vprašal, ali bosta potovala skupaj. Frater mu je pojasnil, da mora po drugi poti. Hotel je reči: po prečni poti, pa ni našel prave besede, samo kazal je z roko v gozd in na pobočje. Mladi Francoz ni popolnoma razumel, je pa vendarle pomahal s klobukom v pozdrav.

„Vale, reverendissime domine!“

Melež je ponehal kakor groba šala. Samo na obronkih so se belile tanke krpe snega. Zemlja je bila mehka ko spomladi, obzorje oprano in globoko, planine modre; na vedrem bledosinjem nebu so se na robu vlekle dve, tri ognjene proge svetlih oblakov, za katerimi se je skrivalo sonce in obsevalo ves kraj s posredno, nenavadno svetlobo. Vse je spominjalo na severne dežele in pokrajine. In mladenič se je domislil, da je travniški konzul v svojih poročilih Turke in Bosance dostikrat nazival divje Skite in Hiperborejce in so se v ministstvu temu smejali.

Tako je mladi gospod des Fossés stopil v Bosno, ki je izpolnila obljubo in uresničila pretnje prvega srečanja.

* Zbogom, prečistili gospod.

* Jed iz moke, masla in sira.

* Kar varuje Kristus, Got ne more vzeti.

za oddih in razvedrilo

Louis Maimet:

Zgodba iz New Yorka

New York. Pred kolodvorom.
— Ni mogoče!
— Ura kaže petinšestdeset dolarjev, mister!
— Kaj?
— To je čisto navaden rop na cesti. Toliko ne plačam.
— Jaz pa mislim, da boste morali plačati!
— Jaz da bom plačal? Kdo neki me bo primoral?
— Če ne drugi, stražnik, ki stoji na vogalu.
— Mar mi je stražnik! Jaz sem nečak sodnika Whitcomba. Tukaj imate petdeset dolarjev — pa sva opravila!
— Mister, ura kaže pet in šestdeset dolarjev in jaz ne vzamem niti centa manj. Ne dam se oropati svojega zaslužka!
— Rekel sem vam že, da imate tukaj petdeset dolarjev. Vzemite jih!
— Odklanjam to vsoto. Hej, gospod stražnik! Stražnik! Prosim vas, stopite bliže! Samo za trenutek!

Strel iz revolverja. Neka žena kriči:
— Linčajte pijanca!
— Ta pijanec je ustrelil vozača, gospod stražnik!
— Hej, kakšna škoda, da v New Yorku ne rasejo drevesa!
— Izročite revolver! Kaj ste storili?
— Nikar me ne izprašujte. Jaz ne odgovarjam nikomur razen sodniku!
— Tako?
— Peljite me h kapetanu Mallyju!
— Kapetana Mallyja ni v našem okraju.
— Ali res? Kakšna škoda!

Policijski urad. Seržant Minzer sedi pri pisalni mizi in govori:
— Povejte, Whitcomb, zakaj ste to storili?
— Zakaj? Hotel me je oslepariti za pet in šestdeset dolarjev... Rad bi govoril s svojo teto, Jany Whitcombovo, sodnikovo ženo.
— Vi ste pijani!
— Priznam, seržant. Pijan sem. A kljub temu želim govoriti z Jany Whitcombovo...
— Takoj jo pokličem. Ali veste številko telefona?
— Ne vem. Kadar sem vinjen, pozabim vse telefonske številke. Želim pa brezpogojno govoriti s svojo teto Jany Whitcombovo, sodnikovo ženo.
— Telefon zvonil.
— Pri telefonu seržant Minzer iz dvajsetega policijskega rajona... O, da! Kako se počutite, gospod doktor?... Da, to me zanima. Kaj pravite! Izdihnil je med prevozom v bolnišnico? Kakšen slučaj! Hvala, gospod doktor, na svidenje!
— Jaz hočem govoriti s svojo teto Jany Whitcombovo! Zvežite me z njo!
— Mister Whitcomb, če ne boste mirovali, vas dam zapreti za rešetko. Ustrelili ste človeka na ozemlju mojega rajona. Poznamo vas. Ubili ste človeka, ki ni zakrivil ničesar. Tega vam ne bomo oprostili. Odvedite ga v ječo!

Hasso Helgert:

SVIDENJE

Robert je bil mlad mož s čedno zunanostjo, poln naglih odločitev in obdaren s šarmantno-nesramnim prepričanjem, da mu nobena ženska ne more odoleti. Kljub temu mu je zastal dih, ko je pred neko knjigarno ugledal dekle, ki ni bilo samo zelo lepo, temveč tudi oblečeno z neusiljivo eleganco inteligentnih žena, k vsemu pa je imela še globoke pametne oči.

Z običajnim nagovarjanjem tukaj ne bo uspel — to je Robert takoj uganil. Samo nenaden napad s presenečenjem bi ga lahko pripeljal do cilja. In že je stal poleg nje ves sijoč, z najljubeznivejšim smehljajem na licu, in vzkliznil:

»To je vendar veselo presenečenje! Saj je že neskončno tega, kar se nisva videla!«

Dekle, ki je najprej hotelo molče oditi, je končno le obrnilo proti pričakovanja polnemu Robertu svoj obraz, ga resno pogledalo in končno tiho dejalo:

»Zares je že dolgo tega. In zelo se mi zdi čudno, da si tega tako vesel. Mislila sem, da si me že davno pozabil.«

Robert se je le z največjo težavo znašel v tem presenečenju in je takoj z vso spretnostjo sklenil kovati dobiček iz te očitne zamenjave. Prejati slej se bo ta pomota sicer izkazala — toda glavno je, da bo do takrat že vzpostavil kontakt.

In tako je Robert igral dalje vlogo starega znanca in živahno protestiral:

»Tebe pozabil! Le kdo bi te sploh kdaj mogel pozabiti — najmanj pa jaz!«

Toda dekle je nekoliko melanholično prikimalo:

»To je že res — in še prav posebej bi me ti ne smel pozabiti! In vendar si bil ti tisti, ki je tako nenadno izginil.«

Robert je moral igrati dalje in se je delal vsega obupanega:

»Nisem mogel drugače — takrat. Poskusil ti bom to nekoč pojasniti. Toda danes govoriva o sedanjosti: ali bi hotela z menoj tja preko v slaščičarno?«

»Ali še vedno tako rad hodiš v slaščičarne?« se je dekle nasmehnilo in potem nadaljevalo: »Ali se še spominjaš, kako sva tedaj vedno jedla orehovo torto s smetano? Jaz zdaj nisem več tako zelo za sladkarije, toda Herbert se je popolnoma vrgel po tebi.«

Robert se je ves spremenil v vprašaj:

»Herbert?«

Dekle se je nekoliko bridko nasmehnilo:

»Ah, seveda, tega ti niti ne veš. Najin otrok — zaradi katerega si izginil — je postal lep močan sinko. Herbert bo v oktobru že tri leta star.«

Za trenutek je zastala:

»Prav, če hočeš, me počakaj tam preko v slaščičarni. Jaz bom tu v knjigarni kupila samo neko knjigo.«

Vstopila je v trgovino. Ko se je vrnila iz lokala čez dve minuti, ni bilo po mlademu nesramnemu možu nikjer več sledu.

»Tako, tega vsiljivca se sicer ne bi tako naglo znebila!« je dejalo dekle samo zase in se zopet smehljalo...

— Zdaj pojdi z Minzerjem. Toda varuj se, ne blebeči ničesar!
— Hvala, ujec. Vedno sem bil prepričan, da imam v vas dobrega prijatelja in zaščitnika!

Dvajseti policijski rajon. Seržant Minzer sedi pri pisalni mizi, obdan od roja reporterjev, ki silijo vanj in pričakujejo pojasnil.

— Kakšna je zadeva z morilcem, ki je ustrelil šoferja seržant?

— Izginil je v množici...

— Seržant, slišali smo, da ste nekoga prijeli in zaprli?

— Prijeli in zaprli smo nekoga, toda ne tistega, ki je izvršil umor. Pri aretaciji nismo našli nikakega orožja in tudi sicer ni znakov, ki bi ga obremenjevali.

— Imel sem priložnost govoriti z očividcem dogodka, seržant. Očivdec pravi, da je bil morilec pijan in da so mu vzeli samokres.

— Da, toda ne tistemu, ki smo ga zaprli.

— In kako se piše?

— Čemu vam bo njegovo ime? Saj sem vam povedal, da ni zakrivil ničesar.

Zaradi tega je bil tudi že izpuščen iz zapora.

— Torej je stvar s tem končana?

— Končana seveda ni. Nadaljujemo preiskavo in iščemo krivca. Ne bojte se, ne bo se izmaknil roki pravice! A dosedaj še nimamo pravega sledu za njim...

Jack London

Kako sem postal potepuh

Sem in tja se pojavijo v časopisih, revijah ali biografskih priročnikih tudi opisi mojega življenja, ki diskretno poudarjajo, da sem postal potepuh samo zato, da bi lahko proučeval sociologijo. To je seveda zelo tenkočutno od mojih biografov, le da ne ustreza resnici. Bil sem potepuh, to je res, toda samo zato, ker se je po mojih žilah pretakala nemirna kri, ki mi nikdar ni dala miru. Sociologija je namreč prišla šele pozneje, povsem slučajno, prav tako, kot če človek pade v vodo in se zmoči. Prišel sem na železniške tračnice, ker nisem mogel biti brez njih, nisem pa imel denarja za vozne karte. Postal sem potepuh, ker nisem mogel delati vse življenje na »istem tiru« — kajpak zato, ker mi je bilo lažje delati to, kot pa se vsemu odpovedati.

Pričelo se je v mojem rojstnem kraju, Oaklandu, ko sem imel šestnajst let. Že takrat sem užival med pustolovci, katere sem izbral okoli sebe, izreden sloves, že takrat so mi dodelili vzdevek »Kralj tatov na ostrige«. Res je, da so me oni, ki niso šteli k mojim prijateljem, na primer pošteni mornarji v zalivu, pristaniški delavci, posestniki jaht in zakoniti delničarji ukradenih ostrig, imenovali »bandita«, »zlikovca«, »lopova« in »razbojnika«, in še z mnogimi drugimi imeni. Toda vsa ta imena so mi kot pohvale pomagala utrjevati položaj, ki sem ga imel. Takrat še nisem prečital »Izgubljeni paradiz«, a ko sem nekoč pozneje našel pregovor »Rajši gospodar v peklu, kot suženj v raju«, sem bil trdno prepričan, da gredo vsi veliki duhovi po isti poti.

Prav v teh dneh me je vrsta dogodkov pahnila na železniške tračnice. Do ostrig sem prihajal na zelo težaven način. V Beniciji, oddaljeni kakih šestdeset kilometrov od Oaklanda, je bilo nekaj odej, do katerih mi je bilo zelo veliko. V Port Costi, nekaj kilometrov od Benicije, pa je ležal čoln pod policijskim nadzorstvom. Ta čoln je bil last mojega prijatelja Dinnyja McCrea. Lopov, ki ga je pustil v Port Costi, je bil Bob Whisky, prav tako moj dober prijatelj. (Uboji Bob Whisky! Lanske zime so našli na obali njegovo truplo, vse prerešetano s krogli. Nihče ni vedel, kako in odkod je prišlo tja.)

Pred kratkim sem se vrnil »z reke« in takoj povedal Dinnyju, kje leži njegov čoln. Ponudil mi je deset dolarjev, če mu čoln pripeljem nazaj.

V mojem življenju čas ni igral nikoli nobene vloge. Sedel sem na obali in se pogovarjal o tem z Grkom Nickeyem, ki je bil prav tako tat ostrig, a trenutno brezposeln. »Pojdivaj!« sem mu rekel in Nickey je bil takoj pripravljen. Bil je brez prebite pare. Sam sem imel petdeset centov in majhno jolo. Za ta denar sem kupil prepečenec, mesno konservo in kozarček francoske gorčice. (Takrat smo bili navdušeni za francosko gorčico.) Vse stvari sem prenesel v jolo. Pozno popoldne sva razpela naše malo jadro in odjadrala.

Jadrata sva vso noč, drugo jutro pa sva srečno priispela v Port Costo, zavoljo čudovite plime in lahnega vetra z morja. Zagledala sva ukradeni čoln nekaj dalj, kot osem metrov od obale. Zajadrala sva ob

Stanovanje sodnika Whitcomba. V sobi sedita dva — sodnik Whitcomb in seržant Minzer.

— Minzer, poročajte mi!
— Torej stvar je takšna: vdova nima sredstev za življenje. Ima dva otroke, ki ju nima s čim prehraniti. Zavarovalnina, ki jo je prejela, je komaj zadostovala za pogrebne stroške.
— In kakšna je na zunaj?
— Prikupna. Rekel bi, da je dostojna ženska, sodnik.
— Dobro. Preskrbel ji bom službo nadzor-nice pri sodišču. Kaj pa tisti novinarski sršeni?
— Vrgel sem jim nov grizljaj — umor v nočnem lokalu.
— Dobro. Ronnyja bomo poslali v hribe na področje države Montane. Naj ostane tam leto dni. Bo že našel kakšno zaposlitev, ali pa naj pohajkuje...
— Imenitno ste uredili, gospod sodnik!
— Seržant Minzer, sporočiti vam moram, da boste prihodnji mesec napredovali.
— Srčna hvala za vaš trud, gospod sodnik. Zaenkrat sploh nisem računal s povišanjem v službi.
— Govoril sem vse, kar je potrebno v ta namen. Govoril sem s pristojnimi osebami in dobil njihovo privolitve. Vaša taktnost, gospod Minzer, mi je popolnoma po godu...

obali in razpela jadro. Nickeya sem poslal naprej dvigniti sidro, sam pa sem se vrgel na odstranjevanje pečata z Dinnyjevega čolna.

V tem trenutku je prišel na obalo nekdo in pričel kričati na naju. Bil je policaj. Naenkrat sem se spomnil, da sem pozabil vzeti pooblastilo za prevzem njegovega čolna. Vedel sem, da bo policaj hotel imeti najmanj petindvajset dolarjev, ker je vzel čoln Bobu Whiskyju in ker je pazil nanj. Jaz pa sem svojih zadnjih petdeset centov zapravil za konservo in francosko gorčico, in razen tega je vsa moja nagrada znašala komaj deset dolarjev. Hitro sem pogledal Nickeya. Skoraj polovico sidra je že spravil v čoln, ostanek pa je močno vlekel kot osel.

»Hitro ga vrzi v čoln!« sem prišepnil Nickeyu, nato sem se šele obrnil in pričel odgovarjati na policajeve klice. Ker sva vpila na vse grlo, so se najini stavki prepletali v zraku in se spreminjali v najneumnejše nesmiselnosti.

Policajev obraz je postal vedno bolj preleč, tako da sem ga na koncu moral le poslušati. Nickey se je tako trudil s sidrom, da so mu skoraj popokale vse žile. Ko je policaj prenehal s pretnjami in opomini, sem ga vprašal, kdo sploh je. Čas, ki ga je porabil za to, da mi je vse razložil, je Nickey izkoristil in vrgel sidro v čoln. Računal sem, kolikor sem mogel hitro. Pred policajem so bile stopnice, ki so peljale v vodo, a za stopnice je bila privezana neka jola. V joli so bila vesla, jola pa z vrvi privezana na stopnice. Vse upe sem usmeril na vrv. Na obrazu sem čutil veter in videl, kako raste plima, pogledal pečate, ki so držali jadra, premeril ves Dinnyjev čoln od zgoraj navzdol in ugotovil, da je vse na svojem mestu. Tedaj šele sem prenehal z vsemi šalami.

»Naprej!« sem zaklical Nickeyu, sam pa skočil na pečate in jih odstranil, hvaleč boga, da je Bob Whisky zavezal navadne vozle in ne mornarskih.

Policaj je stopil po stopnicah navzdol in udrihal s ključi po vrvi. Medtem je bilo sidro popolnoma prosto in pečati odstranjeni. V tem trenutku je policaj že imel svaobodno jolo in grabil za vesla.

»Vleci vrv in dvigni jadro!« sem ukazal Nickeyu, medtem ko sem se vrgel na boč-na jadra. V eni sami sekundi so bila jadra razvita, samo pričvrstili sem jih in odhitel k zadnjima vesloma.

»Razširi!« sem zaklical Nickeyu, ki je stal na kljunu čolna.

Policaj je že prišel na zadnji del najine barke. Tedaj pa je zapihal močan veter in midva sva poletela. Bilo je čudovito. Če bi imela pri sebi kakšno črno zastavo, bi jo gotovo izobesila, tako sem bil ponosen na svojo zmago. Policaj je stal v joli in bleščeče barve dneva so skoraj potemnele pod točo njegovih psokv. Tožil je, ker ni prinesel s seboj orožja. No, pogledajte, tudi to pot sva imela srečo.

Midva nikakor nisva ukradla barke, ker ni bila policajeva. Odnela sva mu samo nagrado, ki jo je pričakoval, a to je bila samo vrsta njegovega zaslužka.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.10 Jutranja gimnastika — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Za gospodinjstvo — 11.00 Zabavna glasba — 13.10 Opoldanski koncert — 18.55 Sport — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila — 22.10 Pogled v svet.

Sobota, 21. 7.: 5.50 Oddaja zbornice kmetijskih delavcev — 8.00 Otroški zbor radia Celovec — 8.05 Naš hišni vrt — 14.15 Pozdrav nate — 15.50 Za filateliste — 16.00 Poznaš koroška? — 16.30 Za delovno ženo — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Orkestrski koncert — 20.50 Glasba Antonina Dvoraka.

Nedelja, 22. 7.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Popevke — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba — 18.00 Glasba iz vsega sveta — 19.00 Sport — 20.10 „Livija, zakaj se možiš“, poročna slika iz starega Rima.

Ponedeljek, 23. 7.: 8.00 Pisemstvo domovine — 8.15 Orkestrski koncert — 15.00 Posebej za vas — 15.45 Koroški knjižni kotiček — 18.25 Za vas? Za vsel — 18.35 Mladinska oddaja — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Pogovor z gostom — 20.30 Dopust — daleč zdama — 21.00 Godba na pihala — 21.15 Koroška lovsko ura.

Torek, 24. 7.: 8.00 Godba na pihala — 8.15 Orkestrski koncert — 14.45 Iz kulturnega ustvarjanja dežela — 15.00 Posebej za vas — 15.30 Komorna glasba — 15.50 „Tristan in Izolda“, Wagnerjeva opera, Bayreuthske slavnostne igre — 20.15 Glasba starih mojstrov.

Sreda, 25. 7.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 8.15 Jutranji koncert — 13.30 Mala dunajska melodija — 15.15 Glasba za mladino — 15.45 Predstavljam mlade talente — 16.00 Avstrijska državna mladinska pelje — 17.10 Glasba, ki se nam dopade — 18.15 Pomoč vsakda potrebuje — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Orkestrski koncert.

Četrtek, 26. 7.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.45 Ura pesmi — 15.15 Koroški knjižni kotiček — 15.30 Posebej za vas — 15.45 Koroški avtorji — 18.20 Oddaja za delavce — 18.35 Dobra mladinska knjiga — 19.00 Otvoritev salzburških slavnostnih iger — 20.15 Pesništvo v štajerskem narečju — 21.00 Zveneča alpska dežela.

Petek, 27. 7.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 8.15 Glasba za godala — 13.05 Ljudska glasba iz Avstrije — 15.00 Komorna glasba — 15.45 Kulturna ogledala — 18.00 Pesmi in plesi narodov — 19.00 Avstrijsko prvenstvo v lahki atletiki — 19.15 Avstrijsko prvenstvo v plavanju — 20.15 Plesna glasba — 20.30 Slavnostne igre v Bregenzu.

II. PROGRAM

Sobota, 21. 7.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.45 Ti in žival — 10.00 Komorna glasba — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Agrarna politika — 13.35 Slavni umetniki — 14.40 Tehnični razgled — 17.40 Ljudstvo in domovina — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 19.35 Slavni žansoni — 20.30 „Čarobni otok“, opereta.

Nedelja, 22. 7.: Godba na pihala — 8.05 Pojoče gosli — 9.00 Operni koncert — 10.00 Dobrodošli v Avstriji — 10.20 Glasba za nedeljski izlet — 11.12 Velika simfonija — 12.35 Neznane Straussove melodije — 13.10 Za avtomobiliste — 14.10 Operetne melodije Emmericha Kalmana — 15.00 Domovina Avstrija — 18.35 Pariz in njegove zvezde — 19.10 Teden dni svelovnega dogajanja — 19.30 Havaški zvoki — 20.00 Lepi glasovi, lepe viže — 20.45 Ob lepi modri Donavi — 21.15 Veseli zvoki v nedeljo zvečer.

Ponedeljek, 23. 7.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 16.00 Otroška ura — 16.30 Komorna glasba — 17.40 Zenska oddaja — 18.00 Glasba za dopust — 19.30 Orkestrski koncert — 22.15 Tisoč taktov plesne glasbe.

Torek, 24. 7.: 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 13.20 Teden pri združenih narodih — 13.30 Pomembni orkestri — 16.30 Življenje se začne pri šestdesetih — 17.15 Znanje za vse — 17.50 Esperanto — 20.00 Operetni koncert — 22.15 Popevke.

Sreda, 25. 7.: 6.05 Premislite prosimo sami — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Ljubezenska pesnitve — 17.40 Dunajski filharmoniki — 18.00 Glasba za zabavo — 20.00 Vsaka stvar ima dve strani — 21.10 Temza-Donava.

Četrtek, 26. 7.: 6.05 Preden odideš — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 13.30 Španska glasba — 14.10 Pomembni orkestri — 17.40 Zenska oddaja — 18.00 Glasba za zabavo — „Figarova svatba“, opera.

Petek, 27. 7.: 6.05 Mladi glas — 8.10 Prosimo prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 16.00 Otroška ura — 16.30 Komorna glasba — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Od melodije do melodije — 19.30 „Proces za oslovo senca“, radijska igra — 21.10 Zaljubljene gosli.

TELEVIZIJA

Sobota, 21. 7.: 19.00 Kaj vidimo novega — 20.20 „Poj z mano, igra z menoj“.

Nedelja, 22. 7.: 17.00 Svet mladine — 17.30 „Peter, iznajditelj“, zanimiva zgodba malega dečka in velike lokomotive — 18.30 Sedem dni dogodkov — 20.00 Vaš nastop, prosimo — 20.40 „Sodni dan“.

Ponedeljek, 23. 7.: 19.30 „Texas Rangers“, film z Divjeja zapada — 20.30 Aktualni šport — 20.50 Enaindvajset.

Torek, 24. 7.: 19.30 Modno ročno delo — 20.20 Kratki film — 20.25 „Znamka Lohengrin“, kriminalna žaloigra.

Sreda, 25. 7.: 17.00 Za otroke — 17.45 Za družino — 19.30 Slike iz Avstrije — 20.20 Opera.

Četrtek, 26. 7.: 20.20 Kratki film — 20.30 Filipinski balet — 21.00 „Laura“, film.

Petek, 27. 7.: 19.30 Slike iz Avstrije — 20.20 Kratki film — 20.25 Salzburške slavnostne igre — 21.10 „Hoffmannove pripovedke“, operni film.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 5.05, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje: 5.00 Dobro jutro — 5.10 Nekaj domačih — 12.15 Kmetijski nasveti ali Radijska kmečka univerza — 17.00 Lokalni dnevnik — 19.30 Radijski dnevnik.

Sobota, 21. 7.: 8.35 Na Balkanu — 8.55 Pačiniško popolovanje — 9.10 Zabavni kaleidoskop — 9.40 Poje zbor Glasbene matice — 11.00 Mario Lanza na opernem in revijskem odru — 11.30 Zabavna glasba — 12.05 Partizanske koračnice — 13.30 Med sušami — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.35 Voščila — 15.20 Napolki za turiste — 15.25 Domače polke in valčki — 15.40 Moški zbori Jakova Golovca — 18.30 Zabavni orkester radia Ljubljana — 18.45 Okno v svet — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Na predvečer vsloje slovenskega ljudstva — 20.40 Slovenska zabavna glasba.

Nedelja, 22. 7.: 6.00 Partizanske pesmi in koračnice — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Partizanski skladatelji mladim poslušalcem — 9.45 Iz junaških dni — 10.00 Se pomni, tovariši — 10.30 Pot v zmago — 11.30 Nedeljska reportaža — 11.50 Glasba iz filma „Zaklad naše zemlje“ — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.00 Narodne in ponarodele — 14.15 Barci čestitaja — 15.15 Glasba iz jugoslovanskih filmov — 15.30 Pesem matere treh partizanov in drugi samospeli — 15.48 Chopinova fantazija v obliki poloneze — 16.00 Humoreska tedna — 16.20 Lepa melodija — 17.15 Malej Bor: Raztrganci, radijska igra — 18.25 Športna popoldne — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Jugoslovanski pevci in orkestri — 20.35 Športna poročila — 20.45 Blaž Andrič: „Vojna in mir“, simfonija — 22.15 Posnetki koncertov III. jugoslovanskega festivala jazza na Bledu — 23.05 Zaplešimo v praznično noč.

Ponedeljek, 23. 7.: 8.05 Vojaška godba — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Orgle in orglice — 9.40 Pesmi in plesi Marka Tajčevića — 11.00 Domače partiture — 12.05 Trio Mahkovič — 13.30 Tenorista Gašper Dermola in Miro Brajnik — 13.51 Koncert violinista Slavka Zimška — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 15.20 Mali ansambli v plesnem ritmu — 15.40 Literarni sprehod — 17.05 Arijia skozi stoletja — 18.10 Portreti jugoslovanskih skladateljev zabavne glasbe — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Iz doline v planine — 20.45 Kulturna kronika — 21.00 Razgledi po sodobni glasbeni literaturi.

Torek, 24. 7.: 8.05 S pesmijo v novi dan — 8.25 Zabavni kaleidoskop — 8.55 Pačiniško popolovanje — 9.46 Trio Avgusta Slanka — 11.00 Od kaprice do plesa — 12.05 Slovenske narodne — 13.30 Iz veselih slovanskih oper — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.35 Voščila — 17.05 Iz romantične glasbene literature — 18.10 Ob glasbenem avtomatu — 18.30 Narodne pesmi izpod zelenega Pohorja — 18.45 S knjižnega lrga — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Večer pri skladatelju Anthonu Lajovcu — 20.30 „Therese Raquin“, radijska igra.

Sreda, 25. 7.: 8.05 Pisana orkestralna galerija — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.45 Samospeli ter nekaj za klavir in harlo — 11.00 Anglež kot italijanski operni junak — 11.15 Človek in zdravje — 11.25 Tisoč taktov za dober tek — 12.05 Godba na pihala — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.35 Plesi iz oper — 15.40 Judenburška pianistka Elisabeth Kern izvaja slovenske avtorje — 17.05 Šoferjem na pot — 17.50 Kala Djordja Karaklajiča — 18.45 Ljudski parlament — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 „Sola za žene“, opera.

Četrtek, 26. 7.: 8.33 Zavrtimo glasbeno ruleto — 8.55 Počitniško popolovanje — 9.10 Vesele počitnice — 9.25 Iz oper hrvaških avtorjev — 11.00 Londonski baročni ansambel — 11.25 Narodne pesmi — 11.35 S popevkami po svetu — 12.05 Instrumentalni kvintet Jugoslovanske — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.35 Voščila — 15.25 Iz Mozartovih oper — 17.05 Koncert po željah — 18.10 Turizem in melodije — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Večer umetniške besede.

Petek, 27. 7.: 8.05 „Lucia Lammermoor“ v ljubljanski Operi — 8.35 Zabavni polpuri — 8.55 Pianirski teden — 9.25 Iz češke glasbene preteklosti — 11.00 Popoldne pri Mozartu — 12.05 Mladi tamburaši — 13.30 Iz oper Antonina Dvoraka — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.35 V domačem tanu — 17.05 Solist tega tedna: pianistka Eva Bernthalova — 18.10 Offenbach in njegove „Pripovedke“ — 19.05 Glasbene razglednice — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Naši skladatelji otrokom — 21.15 O morju in pomorščakih — 22.15 Romantičnim plesalcem.

RADIO TRST

Slovenske oddaje na valu 306,1 ali 980 Kc/sek.

Sobota, 21. 7.: 13.30 Mesta v lahki glasbi — 14.40 Jugoslovanske ritmične popevke — 16.00 „Medvedove dogodivščine“ — 16.20 Operna glasba — 18.30 Skladbe julijskih avtorjev — 19.30 Tržaški obiski — 20.40 Zbor „Vinko Vodopivec“ iz Ljubljane — 21.00 „Seviljski brivec“, igra.

Nedelja, 22. 7.: 9.00 Kmetijska oddaja — 11.30 Za najmlajše — 12.30 Za vsakogar nekaj — 13.30 Glasba po željah — 14.45 Zenski vokalni kvartet iz Ljubljane — 15.20 Portret v miniaturo — 16.00 Popoldanski koncert — 18.00 Obzorik filmskega sveta — 21.00 Ljudska opravila in opasila — 21.30 Sodobna simfonična glasba — 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 23. 7.: 18.30 Skladbe jugoslovanskih avtorjev — 19.00 Klarinetist Giorgio Brezigar — 19.20 Respighi: Tropične noči iz „Braziljskih vtisov“ — 19.30 Radijska univerza — 20.30 Iz glavnih italijanskih opernih gledališč: „Zaljubljena Nina“, opera.

Torek, 24. 7.: 13.30 Glasba po željah — 18.30 Italijanski operni pevci — 19.00 Kitarist Dragotin Lavrenčič — 19.20 „Babica“, pravljica — 21.00 Obletnica tedna — 21.30 Beethovnove klavirske sonate — 22.00 Bizanlinska civilizacija.

Sreda, 25. 7.: 19.30 Turistični razgledi — 21.00 „Blau-milchov kanal“, drama — 22.00 Mozartovi, Beethovnovi, Schubertovi, Schumannovi in Wolfovi samospeli po Goethejevem besedilu.

Četrtek, 26. 7.: 18.30 Iz italijanskega glasbenega ustvarjanja — 19.00 Tenorist Miro Brajnik — 19.30 Za Valvazorjem po naši deželi — 21.00 Simfonični koncert.

Petek, 27. 7.: 13.30 Glasba po željah — 18.30 Iz simfonične glasbe 19. stoletja — 19.30 Človek in cesta — 20.30 Gospodarstvo in delo — 21.00 Koncert operne glasbe — 22.00 Srečanja s tržaškimi književniki.

Vorteilhafte Angebote

FÜR DAMEN:

Sommerkleider

aus bedrucktem Baumwollstoff, kurze Ärmel 98.—

Badeanzüge

in vielen Dessins, gute Paßform ab . . . 64.—

Perlonstrümpfe

nahtlos, feinmaschig, I. Wahl, Dreierpackungen 35.—

Perlon-Unterkleider

breite Spitzen, alle Farben 46.—

Dralon-Büstenhalter

Marke „Triumph“, abgesteppt 19.50

Kork-Pantoffel

6 cm Keilabsatz, strapazfähige Laufsohle . . . 29.50

Pullover

reine Wolle, in schönen Modefarben . . . 79.—

Ballonstoffmäntel

verschiedene modische Farben, Kunstseidenfutter 298.—

FÜR HERREN:

Hosen

Twefasson 179.—

Freizeithemden

kurze Ärmel, mit Ausschlagkragen, aufgesetzte Brusttasche 69.—

Strickhemden

in mehreren Dessins 79.50

Badehosen

in mehreren Farbstellungen ab 12.90

Pyjama

Popeline, schöne Streifendessins 147.—

Perlonmäntel

halb gefüttert, mit oder ohne Gürtel zu tragen 238.—

Ab 16. Juli unser Büffet auf der Dachterrasse geöffnet!

KAUFHAUS
Klagenfurt, Bahnhofstr. 37

Slovenske oddaje Radia Celovec

Ponedeljek, 23. 7.: 14.15 Poročila, objave — Pregled sporeda. — Za ženo in dekle. — 18.00 Nocoj pa oh nocoj...

Torek, 24. 7.: 14.15 Poročila, objave. — Veseli muzikanti!

Sreda, 25. 7.: 14.15 Poročila, objave. — V sredo popoldne v prijetni družbi...

Četrtek, 26. 7.: 14.15 Poročila, objave. — Popevke za kratek čas.

Petek, 27. 7.: 14.15 Poročila, objave. — Na planine, na planine...

Sobota, 28. 7.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18.25 Za našo vas.

Nedelja, 29. 7.: 7.30 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

PRODA SE HIŠA V BOROVLJAH

Centralna lega, 4 sobe, 2 kuhinji, 1 kopalnica in 1 shramba z lepim vrtom kmalu prosta naprodaj. Vprašanja in dopise na upravo Slovenskega vestnika, Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10.

Ta teden vam priporočamo! Novi „Slovenski pravopis“

„Knjižni jezik je po besedju, oblikah in skladnji sad dolgotrajnega razvoja in bogatenja z najrazličnejšimi domačimi in tujimi vplivi, zato je samostojna umetna stavba in se nadvse ne ujema z nobenim živih narečij. Osnovan je na osrednjih govorih. Kakor pisana tako mora biti določena tudi govorjena oblika, da bo knjižni govor po vsem slovenskem območju kolikor mogoče enoten. Zato je knjižnemu jeziku poleg pravopisne oblike določena tudi enotna izreka. Ta se ne sklada docela z nobenim narečnim govorom, vendar raste iz vseh. Tako raste tudi besedišče knjižnega jezika iz različnih narečnih in tujih kulturnih vplivov, njegov stavek iz domačih ljudskih zvez in iz stavbe stavkov v omikanih jezikih. Tako obliko govora imenujemo zbrani ali knjižni govor.“

Tako je rečeno v uvodu k novemu „SLOVENSKEMU PRAVOPIŠU“, ki ga je letos izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti ob sodelovanju najbolj znanih sodobnih strokovnjakov za slovenski jezik. Nova izdaja „SLOVENSKEGA PRAVOPIŠA“ sloni na načelih Slovenskega Pravopisa iz leta 1950, le da še bolj izčrpno obravnava vsa tri področja: slovar, pravorečje in pravopis.

● Slovarski del obsega nad 27.500 gesel z več ko 100.000 besedami in okoli 200.000 zvezami, dvojnicami in pomenskimi odtentki. Vanj je razen sodobnega slovenskega besedišča zajetih še precej tujk ter domačih in tujih krajevnih in osebnih imen.

● Pravorečni del je v načelih obdelan v uvodu, v slovarju pa je vsaka domača beseda zapisana s poudarkom.

● Pravopisni del obsega v uvodu najnujnejša pravila, v slovarju pa daje pisno obliko besede. Ker segajo naloge „SLOVENSKEGA PRAVOPIŠA“ čez meje golega pravopisa, je več poudarka na duhu jezika in na vzgoji dobrega sloga.

● Na koncu „SLOVENSKEGA PRAVOPIŠA“ je dodanih nekaj kratik in korektur-nih znamenj, ker je tak dodatek nujen za potrebe današnjega časa.

Tako bo novi „SLOVENSKI PRAVOPIŠ“ vsakomur, ki se kakorkoli bavi s slovenskim jezikom — usno ali pisмено — nujno potreben in dobrodošel.

Zajetna knjiga obsega 1056 strani in je vezana v polusnje, cena pa znaša 175 šil.

„Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse